
*De houding van de Nederlandse
regering en Tweede Kamer ten
opzichte van acht Israëliisch-
Arabishe conflicten*



Scriptiebegeleider: Mevr. Prof. Dr. M.O. Hosli

Tweede lezer: Dhr. Dr. F.G.J. Meijerink

Naam: Olaf Buitelaar

Studentnummer: 0566837

Voorwoord

Hierbij wil ik Madeleine Hosli en Frits Meijerink bedanken voor hun begeleiding en adviezen om deze scriptie af te maken. Verder wil ik Bart Lenselink en mijn ouders bedanken voor het kritisch nalezen van deze scriptie en het geven van belangrijke feedback. Uiteraard wil ik tevens mijn vriendin Linda Caffa hartelijk bedanken voor de tijd die zij heeft besteed aan de opmaak van deze scriptie.

Inhoudsopgave

Inleiding	1
Aanleiding en onderzoeksopzet.....	1
Structuur en methodologie.....	2
De partijfamilies	3
Hypothesen	5
Hoofdstuk 1	
De Israëlische Onafhankelijkheidsoorlog van 15 mei 1948 tot en met 24 februari 1949 ..	7
1.1. Een korte voorgeschiedenis	7
1.2. De Onafhankelijkheidsverklaring van Israël en de eerste Israëlisch-Arabische oorlog..	7
1.3. De houding van de regering en Tweede Kamer ten opzichte van de Israëlische Onafhankelijkheidsoorlog	8
1.4. Samenvatting	10
Hoofdstuk 2 De Suezcrisis van 29 oktober 1956 tot en met 16 maart 1957	11
2.1. De Suezcrisis	11
2.2. De houding van de Nederlandse regering.....	12
2.3. De houding van de Tweede Kamer	13
2.4. Samenvatting	17
Hoofdstuk 3 De Zesdaagse Oorlog van juni 1967	18
3.1. De Zesdaagse Oorlog.....	18
3.2. De houding van de Nederlandse regering.....	20
3.3. De houding van de Tweede Kamer	20
3.4. Samenvatting	21
Hoofdstuk 4 De Jom Kippoeroorlog van oktober 1973	22
4.1. De Jom Kippoeroorlog	22
4.2. De houding van de Nederlandse regering.....	23
4.3. De houding van de Tweede Kamer	23
4.4. Samenvatting	26
Hoofdstuk 5 De Israëlisch-Libanese oorlog van 6 juni 1982 tot en met 17 mei 1983	27
5.1. De Israëlisch-Libanese oorlog	27
5.2. De houding van de Nederlandse regering.....	28
5.3. De houding van de Tweede Kamer	29
5.4. Samenvatting	33

Hoofdstuk 6 De Eerste Intifada van 9 december 1987 tot en met 13 september 1993	34
6.1. De Eerste Intifada	34
6.2. De houding van de Nederlandse regering	35
6.3. De houding van de Tweede Kamer	36
6.4. Samenvatting	38
Hoofdstuk 7 De Tweede Intifada van 28 september 2000 tot en met augustus 2005	40
7.1. De Tweede Intifada	40
7.2. De houding van de Nederlandse regering	41
7.3. De houding van de Tweede Kamer	42
7.4. Samenvatting	45
Hoofdstuk 8 De Tweede Israëliësch-Libanese oorlog van 12 juli tot en met 14 augustus 2006	46
8.1. De Tweede Libanonoorlog	46
8.2. De houding van de Nederlandse regering	46
8.3. De houding van de Tweede Kamer	47
8.4. Samenvatting	50
Conclusie	51
Summary	54
Literatuurlijst	56

Inleiding

Aanleiding en onderzoeksopzet

In de Nederlandse buitenlandse politiek neemt Israël een bijzondere plaats in. Dit bleek ook bij aanvang van dit onderzoek uit het toenmalige regeerakkoord ‘Vrijheid en verantwoordelijkheid’ van het Kabinet-Rutte I, omdat daarin op pagina 8 staat dat “Nederland wil verder investeren in de band met de staat Israël”. Hierdoor is Israël het enige land dat in deze regeringsverklaring wordt vermeld. Dit kabinet had de al goede banden met Israël verder versterkt (krantenartikel 1). Zowel toenmalig minister van Buitenlandse Zaken Rosenthal als minister Verhagen, stelden dat alle Nederlandse kabinetten in het verleden altijd een goede en stabiele relatie met Israël hebben gehad. Tevens stelt NRC Handelsblad correspondent Modderkolk dat de band tussen Nederland en Israël altijd goed is geweest (krantenartikel 2). In zijn artikel geven Ellian, De Winter en Naftaniel aan dat de Nederlandse regeringen altijd een positieve houding tegenover Israël hebben ingenomen, omdat zij een emotionele band met dit land hebben. Volgens Kader Abdolah staat de Nederlandse regering altijd achter elke daad van Israël, ongeacht wat deze doet, en is Nederland altijd een vaste en betrouwbare bondgenoot van Israël geweest (link 1). Voormalig SP-senator Anja Meulenbelt stelt dat het mainstream denken van Nederland is ‘wij staan pal achter Israël’ (link 2).

Het doel van dit onderzoek is om te onderzoeken of de goede band van Nederland met Israël automatisch tot gevolg heeft gehad dat de Nederlandse regeringen en bepaalde politieke partijen in de Tweede Kamer altijd een pro-Israëlische houding hebben ingenomen inzake acht belangrijke Israëlisch-Arabische conflicten, door middel van het grotendeels onderschrijven van het Israëlische perspectief op deze conflicten. Tevens zullen de houdingen van alle politieke partijen in de Tweede Kamer ten opzichte van deze conflicten worden onderzocht.

De acht belangrijke Israëlisch-Arabische conflicten die in dit onderzoek op chronologische volgorde zullen worden behandeld zijn de Israëlische Onafhankelijkheidsoorlog van 15 mei 1948 tot en met 24 februari 1949, de Suezcrisis van 29 oktober 1956 tot en met 16 maart 1957, de Zesdaagse oorlog van juni 1967, de Jom Kippoer oorlog van oktober 1973, de Israëlisch-Libanese oorlog van 6 juni 1982 tot en met 17 mei 1983, de Eerste Intifada van 9 december 1987 tot en met 13 september 1993, de Tweede Intifada van 28 september 2000 tot en met augustus 2005 en de Tweede Israëlisch-Libanese oorlog van 12 juli tot en met 14 augustus 2006. Deze conflicten zijn voor dit onderzoek geselecteerd omdat dit de grootste en belangrijkste conflicten voor Israël waren binnen dit tijdsbestek.

Omdat de regering en Tweede Kamer de belangrijkste politieke organen zijn van Nederland, zal in verband met de noodzakelijke inkorting van dit onderzoek alleen hun houding aan het begin van elk van de acht conflicten worden onderzocht. Er zal enkel worden gekeken naar de officiële standpunten van de regeringen en Tweede Kamer, die zij middels de regeringsverklaringen en bijdragen in de Tweede Kamer na het uitbreken van deze conflicten hebben gegeven. Dit zal een goede indicatie geven van de reactie van de Nederlandse politiek, die in dit onderzoek centraal staat, op deze conflicten. In verband met de inkorting van dit

onderzoek zal niet worden gekeken naar het door de regering daadwerkelijke uitgevoerde beleid, eventuele buitenparlementaire acties van politieke partijen en, behoudens enkele uitzonderingen, uitgebrachte moties. Tevens valt ook het vraagstuk in welke mate de deelnemende politieke partijen aan de regeringen invloed hebben gehad op de tot standkoming van de regeringsstandpunten ten opzichte van deze conflicten buiten dit onderzoek. Daarom zullen de verschillende regeringen in dit onderzoek als homogene partijen worden gepresenteerd.

De onderzoeksvraag van deze scriptie luidt:

Wat waren de houdingen van de Nederlandse regeringen en Tweede Kamer ten opzichte van deze acht Israëliisch-Arabische conflicten?

Structuur en methodologie

Met uitzondering van hoofdstuk 1 zijn alle hoofdstukken ingedeeld volgens een vaste structuur. In de eerste paragrafen zullen de aanleiding, het verloop en het einde van de eerder vermelde oorlogen worden beschreven, waarbij zowel het Israëliische als het Arabische perspectief op deze conflicten aan bod zal komen. Ondanks dat Israël per conflict verschillende Arabische tegenstanders heeft gehad, zal het perspectief van haar tegenstanders per conflict gemakshalve als het ‘Arabisch perspectief’ worden aangeduid. Deze paragrafen zullen worden beschreven aan de hand van de beschikbare literatuur op dit gebied.

In de tweede paragrafen zullen de reacties van de Nederlandse regeringen op de conflicten worden weergegeven en in de derde paragrafen de reacties van de politieke partijen in de Tweede Kamer daarop. Deze paragrafen zullen worden opgesteld aan de hand van de relevante regeringsverklaringen en Tweede Kamerstukken die terug te vinden zijn op de websites <http://www.statengeneraaldigitaal.nl> en <http://www.overheid.nl>. De houdingen van bovenstaande partijen zullen worden vergeleken met de in de eerste paragrafen beschreven Arabische –en Israëliische perspectieven. Als de houdingen van de regeringen en politieke partijen het meest overeenkomen met het Israëliische perspectief, dan zal worden geconcludeerd dat zij een pro-Israëliische houding hebben ingenomen en als hun houdingen het meest overeenkomen met het Arabische perspectief, zal worden geconcludeerd dat zij een pro-Arabische houding hebben ingenomen. Indien de houdingen van bepaalde partijen in gelijke mate overeenkomen met zowel het Israëliische –als het Arabische perspectief, zal worden geconcludeerd dat zij een neutrale houding hebben ingenomen. Een pro-Israëliische houding impliceert echter niet dat er sprake is van een anti-Arabische houding en vice versa. De houdingen hebben namelijk enkel betrekking op de ingenomen standpunten inzake het handelen van de strijdende partijen ten opzichte van de acht conflicten. Hieruit zal blijken of er verschillen waren tussen de regeringen, politieke partijen onderling en de partijfamilies waarvan zij onderdeel uitmaken, en of hun houdingen per conflict altijd constant pro-Israëliisch, neutraal of pro-Arabisch zijn geweest.

In de vierde paragrafen zullen de conclusies per hoofdstuk worden getrokken. Nadat is bepaald welke politieke partijen een pro-Israëliische, neutrale of pro-Arabische houding

hebben ingenomen, zullen hun zetels bij elkaar worden opgeteld om deze drie houdingen als percentage van de Tweede Kamer te weergeven. Hierdoor zullen de verhoudingen in de Tweede Kamer op een inzichtelijke cijfermatige manier worden weergegeven. Omdat afgesplitste Kamerleden in de Tweede Kamer niet op democratische wijze door de kiezers waren gekozen, zullen hun meningen niet in dit onderzoek worden behandeld en zullen hun zetels bij de partijen waarvan zij zich hadden afgescheiden worden opgeteld.

In de conclusie zullen de conclusies van de hoofdstukken worden verwerkt, waardoor de zeven hypothesen van dit onderzoek, die in de laatste paragraaf van deze inleiding zijn geformuleerd, kunnen worden beantwoord. Maar voordat de hypothesen worden weergegeven, zullen in de volgende paragraaf de partijen van de Tweede Kamer in de bestaande partijfamilies worden ingedeeld.

De partijfamilies

Nederland is altijd een land van minderheden geweest in de zin dat de Nederlandse bevolking bestond uit verschillende zuilen, namelijk de katholieken, de protestanten, de onkerkelijke arbeidersklasse en de onkerkelijke middenklasse (Andeweg en Irwin, 2005: 19-22). De onkerkelijken verschilden dus van elkaar op basis van sociale klasse (Lijphart, 1990: 34).

Deze vier belangrijkste minderheden werden na de Tweede Wereldoorlog voornamelijk vertegenwoordigd door de vijf grootste en belangrijkste partijen, namelijk de Katholieke Volkspartij (KVP) die de katholieken, de Anti-Revolutionaire partij (ARP) en Christelijk Historische Unie (CHU) die de protestanten, de Partij van de Arbeid (PvdA) die de onkerkelijke arbeiders en de Volkspartij voor Vrijheid en Democratie (VVD) die de onkerkelijke middenklasse vertegenwoordigden (Andeweg en Irwin, 2005: 22). De ARP en CHU vertegenwoordigden dus de protestantse zuil, waarbij de ARP de gereformeerden en de CHU de Nederlandse Hervormden vertegenwoordigden. Deze werden de ‘Grote Vijf’ genoemd en hebben het Nederlandse politieke landschap lang gedomineerd (Lijphart, 1990: 19). Volgens Andeweg en Irwin domineren ‘de grote drie partijen’, namelijk het CDA (fusie van KVP, ARP en CHU), de PvdA en de VVD nog steeds de politiek, maar worden zij beconcurrereerd aan de flanken (2005: 56).

In Nederland was er van 1917 tot 1967 sprake van verzuiling, waarbij het verkiezingsjaar van 1967 het keerpunt was dat als begin van de ontzuiling kan worden beschouwd (Lijphart, 1990: 27). Er ontstond dus pas na de verkiezingen van 1967 meer ruimte voor nieuwe partijen, omdat de sterkte van bovengenoemde vijf machtspartijen werd verminderd ten gunste van deze partijen (Andeweg en Irwin, 2005: 47-48). Volgens Lijphart is de ontzuiling die vanaf de jaren zestig is ingezet een geleidelijk proces geweest en zijn de zuilen nog niet helemaal verdwenen (1990: 27).

Ondanks de ontzuiling kunnen volgens Andeweg en Irwin de politieke partijen in Nederland worden onderverdeeld in partijfamilies (2005: 48-49). Zij verwijzen daarbij naar het idee van Mair en Mudde (1998) dat een partijfamilie is gebaseerd op het idee dat partijen binnen een familie vele aspecten delen door een gelijksoortige oorsprong en ideologie. Ondanks dat de

politieke partijen van elkaar verschillen, kunnen zij worden gezien als variaties binnen een gemeenschappelijke politieke familie, zoals de christen-democratie, sociaal-democratie, liberalisme en andere stromingen (Andeweg en Irwin, 2005: 49). Volgens De Beus et al. (1996: 7) zijn er drie grote politieke stromingen in Nederland die de continuïteit, ondanks de ontzuiling, in de politieke geschiedenis belichamen, namelijk de liberale, confessionele en sociaal-democratische stromingen. Deze wetenschappers stellen dat de meeste politieke partijen in Nederland binnen de politieke mainstream van Nederland vallen, die zij de “onverbreekelijke ideologische driehoek” noemen (De Beus et al., 1996: 7-8).

De partijen die binnen de christen-democratische familie vallen na 1948 waren en zijn onder andere de ARP, KVP, de CHU, de Staatkundig Gereformeerde Partij (SGP), het Gereformeerd Politiek Verbond (GPV), de Reformatorische Politieke Federatie (RPF), de ChristenUnie en het Christen-Democratische Appèl (CDA) (Andeweg en Galen, 2005: 49-50). Mede door het stemmenverlies van de drie grote christelijke partijen, de KVP, CHU en ARP, gingen deze partijen in 1980 op in het CDA (Andeweg en Galen, 2005: 50-51). De kleine orthodox-protestantse partijen zijn en waren de SGP, GPV en de RPF, waarvan de laatste twee in 2000 opgingen in de ChristenUnie. Deze kleine partijen pasten volgens Lijphart goed in het politieke patroon van de zuilen, omdat zij tot de zeer orthodoxe –en conservatieve rechtervleugel van de protestants-christelijke zuil behoorden en de concurrentie aangingen met de ARP en CHU (1990: 35). Een vroege concurrent van de KVP binnen de katholieke zuil was de Katholieke Nationale Partij (KNP) die na het bisschoppelijk mandaat van 1954, dat de katholieken tot politieke eenheid opriep, weer opging in de KVP (Lijphart, 1990: 152). Bij de verkiezingen van 1972 wist een andere concurrent van de KVP, de Rooms-Katholieke Partij Nederland (RKPN), met één zetel door te dringen in de Tweede Kamer (link 3). Deze partij beconcurrerde de KVP aan de rechterzijde en wist na de verkiezingen van 1972 haar zetel niet meer te behouden.

Ondanks dat de Politieke Partij Radikalen (PPR) aanvankelijk een afsplitsing was van de KVP, werd deze uiteindelijk een seculiere linkse partij die in 1989 zou opgaan in GroenLinks (Andeweg en Galen, 2005: 51). Daarom zal deze partij in dit onderzoek worden geplaatst in de sociaal-democratische partijfamilie.

De politieke partijen die na de Tweede Wereldoorlog binnen de socialistische, oftewel sociaal-democratische, partijfamilie vallen waren en zijn de PvdA, de Communistische Partij van Nederland (CPN), de Pacifistische Socialistische Partij (PSP), de Democratisch-Socialisten 70 (DS'70) en de Socialistische Partij (SP) (Andeweg en Irwin, 2005: 52-53). De belangrijkste vertegenwoordiger van deze familie is de PvdA (Andeweg en Irwin, 2005: 52). Deze werd beconcurrerd door de CPN en de PSP, die uiteindelijk in 1989 opgingen in GroenLinks (Andeweg en Irwin, 2005: 52-53). Omdat de PvdA onder invloed kwam te staan van een meer linkse stroming, namelijk Nieuw Links, splitste in 1970 de Democratisch-Socialisten (DS'70) zich af van de PvdA (Andeweg en Irwin, 2005: 53). Dit was dus een rechtse afsplitsing van de PvdA. De SP was een afsplitsing van de CPN in 1972. GroenLinks werd in 1989 opgericht door een fusie van de CPN, PSP, PPR en Evangelische Volkspartij (EVP) (Andeweg en Irwin, 2005: 55) en zal in dit onderzoek worden ingedeeld bij de sociaal-democratische partijfamilie.

De Liberalen werden na de Tweede Wereldoorlog voornamelijk vertegenwoordigd door de VVD die in 1948 werd opgericht (Andeweg en Irwin, 2005: 54). Ondanks dat de Democraten 66 (D66) zich aanvankelijk tegen het bestaande partijsysteem afzette, bestempelt Andeweg en Irwin D66 als een liberale partij. Volgens Andeweg en Irwin is de VVD een conservatief-liberale –en D66 een progressief-liberale partij. Ondanks dat deze partij tot 1981 D'66 als naam voerde, zal in dit onderzoek de naam vanaf 1981, D66 zonder de apostrof, worden gebruikt (link 4).

De overige partijen, zoals de Boerenpartij en de Lijst Pim Fortuyn (LPF), worden door Andeweg en Irwin ingedeeld bij de populistische/extreem rechtse partijen (2005: 55-56). Deze twee partijen zullen in dit onderzoek worden aangeduid als populistische partijen.

Hypothesen

Uit de gegeven informatie in de eerste alinea van de Inleiding luidt de eerste hypothese:

1. *Er is sprake van een consistente pro-Israëlische houding van alle Nederlandse regeringen ten opzichte van de acht vermelde Israëliisch-Arabische conflicten.*

Volgens oud-ambassadeur en arabist Van Dam zit de VVD in de greep van de pro-Israël lobby (krantenartikel 3). NRC Handelsblad correspondent Modderkolk stelt dat rechtse partijen, zoals het CDA en de VVD, al langer Israël-gezinder zijn dan de linkse partijen (krantenartikel 2). In zijn artikel stelt Leon de Winter dat deze rechtse partijen een meer pro-Israëlische houding hebben dan de linkse partijen, omdat laatstgenoemden sympathiseren met de Palestijnse zaak.

Vandaar de tweede, derde en vierde hypothesen:

2. *Het CDA en haar drie voorlopers, namelijk de ARP, CHU en KVP, hebben altijd een pro-Israëlische houding ten opzichte van de acht Israëliisch-Arabische conflicten ingenomen.*
3. *De VVD heeft altijd een pro-Israëlische houding ten opzichte van de acht Israëliisch-Arabische conflicten ingenomen.*
4. *De conservatief-liberale VVD heeft binnen de liberale partijfamilie vaker een pro-Israëlische houding dan het sociaal-liberale D66 ingenomen ten aanzien van de acht Israëliisch-Arabische conflicten.*

Kees de Groot beschrijft dat de ChristenUnie en SGP een informele parlementaire vriendengroep voor Israël gaan oprichten om zich aan te sluiten bij een internationaal pro-Israëliisch netwerk voor politieke partijen (krantenartikel 4). Volgens Segers is de achterban van de ChristenUnie uitgesproken pro-Israël (krantenartikel 5). Vandaar de vijfde hypothese:

5. *De overige christen-democratische partijen hebben, net als het CDA en haar voorlopers, altijd een pro-Israëlische houding ingenomen.*

Tijdens een symposium over Israël in 2001 gaf Hans van Baalen van de VVD aan dat 50% van het Nederlandse parlement als sceptisch tegenover Israël of als anti-Israëliisch kan worden

beschouwd, en dat slechts iets meer dan 50% van de Kamerleden een positief beeld ten opzichte van Israël heeft (link 5). Dit had volgens Van Baalen ook te maken met het feit dat de socialistische PvdA geen goede band meer zou hebben met haar Israëlische zusterpartij, de Arbeidspartij, zoals in het verleden. Hieruit blijkt dat Van Baalen suggereert dat bepaalde partijen, waaronder de PvdA, hun houding tegenover Israël hebben veranderd. Volgens Edmunds hebben zowel de Britse en de Franse socialisten in de loop der jaren hun houding ten opzichte van Israël gewijzigd, van pro-Israël naar pro-Arabisch (Edmunds, 2000: 158-166). Tijdens dit onderzoek zal duidelijk worden of dit ook geldt voor de traditioneel belangrijkste socialistische partij van Nederland, de PvdA.

Vandaar de zesde hypothese:

6. *In tegenstelling tot de andere twee, voorheen vier, grote partijen heeft de PvdA op een gegeven moment zijn houding gewijzigd van pro-Israëliësch naar pro-Arabisch ten opzichte van de acht Israëlisch-Arabisch conflicten.*

Zoals eerder vermeld stellen Modderkolk en De Winter dat rechtse partijen een meer pro-Israëliësch houding hebben dan linkse, waarbij De Winter stelt dat laatstgenoemde sympathiseren met de Palestijnse zaak (krantenartikel 2).

Volgens Fennema heeft de jodenhaat een linkse signatuur gekregen via kritiek op het zionisme (2010, 135). Daarbij noemt Fennema “het ontstaan van Israël als de laatste blanke kolonistenstaat, de verdrijving en onderdrukking van de Palestijnen, de steun van de VS aan Israël en de werkelijke of veronderstelde loyaliteit van Joden buiten Israël aan de Israëlische bezettingspolitiek”, die zijn oordeel zouden bevestigen (2010, 135-136). Fennema stelt dat de leuze ‘ Hamas, Hamas, alle Joden aan het gas ’ vooral in demonstraties was te horen “die door SP en GroenLinks werden ondersteund” (2010, 136). Daarbij stelt Fennema dat de SP’er Harry van Bommel in januari 2009 zou meelopen “in een demonstratie waar iedereen behalve hij die leuze kon horen scanderen. Van Bommel, die samen met Gretta Duisenberg had opgeroepen tot een intifada tegen Israël, was de enige die niets gehoord had. ‘Ik vind antisemit bijna een eretitel worden’, zei Gretta Duisenberg in maart 2010 in een interview op de site van NieuwWij. Het antisemitisme was links geworden, het antifascisme rechts”.

In dit onderzoek zal echter niet worden uitgegaan dat partijen ter linkerzijde van de PvdA, zoals GroenLinks en de SP, antisemitisch oftewel anti-Israël zijn. Wel zal worden verondersteld dat deze partijen Israël kritischer beoordelen en daardoor een pro-Arabisch houding ten opzichte van alle acht conflicten hebben ingenomen, dus vandaar de zevende hypothese:

7. *De partijen aan de linkerzijde van de PvdA binnen de sociaal-democratische partijfamilie hebben altijd een pro-Arabisch houding ingenomen ten aanzien van de acht Israëlisch-Arabisch conflicten.*

Hoofdstuk 1

De Israëlische Onafhankelijkheidsoorlog van 15 mei 1948 tot en met 24 februari 1949

1.1. Een korte voorgeschiedenis

Theodor Herzl was de oprichter van het moderne politiek zionisme (Laqueur en Rubin, 1984: 6). Hij stelde in 1896 voor om een Joodse staat te stichten (Thomas, 1999: 1). Omdat Groot-Brittannië in 1917 een bondgenootschap met de Zionistische beweging wilde sluiten, stelde zij op 2 november 1917 de Balfour Verklaring op (Fraser, 2004: 7-8). In deze verklaring sprak de Britse regering haar steun uit voor een nationaal tehuis voor de Joden in Palestina, mits er geen afbreuk aan de rechten van de bestaande niet-Joodse groepen in Palestina zou worden gedaan. Nadat het Ottomaanse Rijk was verslagen nam Groot-Brittannië de controle over Palestina van de Turken over. Tot onvrede van de Arabieren groeide de Joodse bevolking in Palestina door migratie en kocht de Joodse diaspora veel land op (Thomas, 1999: 22-23). Op 14 februari 1947 droeg Groot-Brittannië zijn mandaat over aan de Verenigde Naties (VN) en kondigde aan zich terug te trekken uit Palestina (Thomas, 1999: 43).

De VN stelde op 29 november 1947 voor om Palestina te verdelen in een Palestijnse –en een Joodse staat om het Joods-Palestijnse conflict op te lossen in het zogeheten ‘VN-Verdelingsplan’ (Soetendorp, 2007: 6). De Joodse gemeenschap accepteerde het Verdelingsplan omdat deze een Joodse staat in Palestina na het voorgenomen vertrek van de Britten op mei 1948 zou legitimeren. De Palestijnen daarentegen verwierpen deze resolutie en begonnen tegen de Joodse gemeenschap te vechten. Deze burgeroorlog mondde uit in een internationaal conflict tussen Israël en de omliggende Arabische landen, nadat de Britten zich in mei 1948 hadden teruggetrokken (Thomas, 1999: 61).

In december 1947 besloot de Joodse leider Ben-Gurion om een agressief militair beleid te voeren, waarbij Arabische huizen werden vernietigd en haar Arabische inwoners werden uitgezet omdat dit gebied voor de Joodse staat was bestemd (Thomas, 1999: 64). De oorlog escaleerde omdat er veel terroristische vergeldingsacties van beide zijden waren. De Joodse terreur op Palestijnse steden na 9 april 1948 zorgde ervoor dat hele Palestijnse gemeenschappen op de vlucht sloegen uit angst te worden bezet door Joodse terreurgroepen (Thomas, 1999: 67).

1.2. De Onafhankelijkheidsverklaring van Israël en de eerste Israëlisch-Arabische oorlog

Na het aflopen van het Britse mandaat op 14 mei 1948 riepen de Joden de onafhankelijkheid van de staat Israël uit (Thomas, 1999: 73). Kort daarna werd Israël meteen ‘de facto’ erkend door de Verenigde Staten (VS) en de Sovjet-Unie (Fraser, 2004: 43).

Toen het internationale conflict tussen Israël en de Arabische staten, namelijk Libanon, Syrië, Irak, Saoedi-Arabië, Egypte en Transjordanië, op 15 mei 1948 uitbrak waren deze Arabische legers noch verenigd in hun doelen, noch goed voorbereid op de oorlog (Fraser, 2004: 44).

Terwijl de Libanese, Syrische, Irakese en Saoedische troepen weinig offensieve operaties konden uitvoeren, was de sterkste tegenstander van Israël, het Egyptische leger, niet in staat om een langdurige offensieve operatie te kunnen uitvoeren. Met Transjordanië werd alleen gevochten in Jeruzalem (Thomas, 1999: 81). De Israëlische troepen hadden uiteindelijk het voordeel en wisten snel grondgebied te winnen (Fraser, 2004: 45).

Nadat de Israëlische luchtmacht in januari 1949 vijf Britse gevechtsvliegtuigen op de internationale grens neerschoten, die de Egyptenaren in de Sinaï ondersteunden, stopte Israël onder Amerikaanse dwang met zijn militaire operaties (Fraser, 2004: 47-48). Hierop volgden onderhandelingen over een wapenstilstand, die op 24 februari 1949 tussen de strijdende partijen werd afgesloten (Fraser, 2004: 48). De gebeurtenissen van 1948-1949 werden door de Palestijnen als 'al-Nakba', de catastrofe, aangeduid.

1.3. De houding van de regering en Tweede Kamer ten opzichte van de Israëlische Onafhankelijkheidsoorlog

Tijdens de Israëlische onafhankelijkheidsoorlog was de Nederlandse regering een samenstelling van de KVP, PvdA, CHU en VVD (link 6). Dit was het Kabinet-Drees I. De Tweede Kamer bestond uit de KVP met 32, de PvdA met 27, de ARP met 13, de CHU met 9, de VVD met 8, de CPN met 8, de SGP met 2 zetels en de KNP met 1 zetel (link 7).

Tijdens de vergadering in de Tweede Kamer van 21 mei 1948 pleitte de PvdA ervoor om de op 14 mei 1948 uitgeroepen staat Israël 'de facto' te erkennen om de internationale positie van het Joodse volk te versterken (Tweede Kamer, Aanhangsel 1948, p.190). Daarbij gaf zij aan dat er volgens het Verdelingsplan van de VN volkenrechtelijk ruimte was voor het bestaan van de staat Israël. De PvdA wilde dat Nederland solidariteit met Israël zou tonen en dat met het erkennen van de staat Israël het argument van de Arabische landen, die zij bestempelde als agressoren, uit handen zou worden genomen dat er geen staat Israël bestond. Hierop gaf de minister van Buitenlandse Zaken namens de regering aan dat de beslissing over het al of niet erkennen van de staat Israël nog moest worden bepaald, omdat er eerst moest worden overlegd met de Overzeese Gebiedsdelen en er moest worden gesproken met de Benelux partners. De minister gaf aan dat hij zeer verschillende opvattingen hierover binnen het Nederlandse Koninkrijk verwachtte en dat de regering pas een beslissing zou nemen na zorgvuldige afweging van diverse adviezen en de gevoelens van de bevolkingen van Nederland en haar Overzeese Gebieden. De PvdA gaf hierop aan het eens te zijn met de opvatting dat er overleg zou moeten plaatsvinden met de Indonesiërs, maar dat zij geen moeilijkheden van dit volk verwachtte.

De regering liet de Tweede Kamer op 20 oktober 1948 weten dat er verschillende meningen bestonden over de vraag of Israël moest worden erkend en zoja 'de facto' of 'de jure' (Brief Minister van Buitenlandse Zaken 20 oktober 1948, 1000, III, p 8-10). De partijen in de Tweede Kamer gaven aan dat de regering bij de beoordeling hiervan zijn eigen belangen mocht laten meespelen en niet voorop hoefde te lopen bij het doen van deze stap, die de meeste andere landen ook nog niet hadden gedaan.

Op 9 december 1948 gaf de regering aan dat zij Israël nog steeds niet wilde erkennen (Brief Minister van Buitenlandse Zaken, 9 december 1948, 1000, III, p.11-12). De regering gaf als reden van deze afwachtende houding aan dat zij rekening wilde houden met de complexe situatie die was ontstaan na het oprichten van de staat Israël. Daarnaast stelde zij dat er nog vele factoren onduidelijk waren die deze beslissing zouden kunnen beïnvloeden. Ondanks dat de regering Israël als politieke macht zag, was dit voor haar geen reden om tot erkenning over te gaan. De regering gaf daarbij aan dat Israël als nieuwe staat geen vaste en algemeen erkende grenzen bezat en dat zij haar daardoor nog niet kon erkennen. Omdat de grenzen tussen de strijdende partijen in Israël aan dagelijkse veranderingen onderhevig en omstrede waren, wilde de regering Israël nog niet erkennen. Daarbij gaf de regering aan bewust een ander beleid te voeren dan landen die Israël toentertijd wel ‘de jure’ en ‘de facto’ hadden erkend.

Tijdens de vergadering van 1 februari 1949 gaf de KNP aan dat zij het vreemd vond dat de regering op 13 december 1948 Israël niet wilde erkennen en een maand later, op 29 januari 1949, deze staat alsnog ‘de facto’ had erkend (Handelingen 1948/49, 41, p.1124-1125). Omdat de regering volgens de KNP Israël had erkend omdat andere landen dat al hadden gedaan, had Nederland de kans misgelopen om door onmiddellijke erkenning een vriendschapsband met deze staat op te bouwen. Ondanks dat de KNP stelde dat zij het een goede zaak vond dat Israël was ontstaan, liet zij weten niet al haar handelingen goed te keuren.

Op 4 februari 1949 verklaarde de minister van Buitenlandse Zaken als reactie daarop dat eerdere erkenning voor de regering feitelijk niet mogelijk was omdat zij rekening wilde houden met “de belangen en de gevoelens, welke bij de bevolking van de Overzeese gebiedsdelen bestonden” (Handelingen 1948/49, 44, p.1185).

De CPN wilde Israël ‘de jure’ erkennen in navolging van Rusland en Amerika, ondanks dat de Israëlische grenzen nog niet definitief waren vastgelegd (Handelingen 1948/49, 44, p.1186). De Nederlandse regering had dit niet gedaan omdat zij de wapenstilstandsonderhandelingen wilde afwachten alvorens de definitieve stap te nemen om Israël de jure te erkennen.

Op 14 november 1949 wilde de regering Israël nog steeds niet ‘de jure’ erkennen omdat de grenzen van de nieuwe staat Israël nog niet officieel waren vastgesteld en er nog geen vredesverdrag was met de buurlanden (Handelingen 1949/50, 1400 III, p.13). De PvdA liet tijdens de vergadering van 22 november 1949 weten het niet eens te zijn met deze argumenten van de regering. De PvdA liet weten dat enkel de reden voor het nog niet ‘de jure’ erkennen van Israël was dat de regering rekening hield met de gevoeligheden van het islamitische Indonesië (Handelingen 1949/50, 24, p.640). Omdat Nederland volgens de PvdA tot een zeker resultaat met Indonesië was gekomen inzake de soevereiniteitsoverdracht, vond de PvdA dat het beter was om na overleg met Indonesië Israël te erkennen. De regering liet op 23 november 1949 weten dat de staatkundige vormingen in Palestina tot gevoeligheden leidde en dat Nederland en Indonesië ook na de onafhankelijkheidsoverdracht in onderling overleg hun buitenlandse beleid zouden moeten bepalen, waardoor Nederland ook na de soevereiniteitsoverdracht overleg zou plegen voordat zij Israël ‘de jure’ zou erkennen

(Handelingen 1949/50, 25, p.650). Op 16 januari 1950 had Nederland Israël ‘de jure’ erkend (Brief van de Minister van Buitenlandse Zaken, 1400 III, p.34).

1.4. Samenvatting

Terwijl de gebeurtenissen die samengingen met de oprichting van de staat Israël door de Palestijnen als ‘de catastrofe’ werden aangeduid, ging voor de Joden eindelijk hun Zionistische droom in vervulling. In tegenstelling tot andere landen ging de Nederlandse regering pas relatief laat over tot het erkennen van Israël, omdat zij met name rekening wilde houden met het islamitische Indonesië. Ondanks dat de regering daardoor geen pro-Israëliësche houding innam, kan niet worden geconcludeerd dat zij een pro-Arabische houding had ingenomen. De regering had namelijk niets over de door de Palestijnen ervaren ‘catastrofe’ vermeld. Dit gold ook voor alle partijen in de Tweede Kamer, omdat zij hadden ingestemd met het regeringsbeleid. Alle politieke partijen hadden namelijk verklaard dat de regering niet voorop hoefde te lopen in het erkennen van de staat Israël indien zij dit het beste voor haar belangen achtte. Ondanks dat de PvdA en CPN er bij de regering voor hadden gepleit Israël te erkennen, schaarden ook zij zich achter de bovenstaande verklaring. Daarom kan worden geconcludeerd dat de gehele Tweede Kamer, evenals de regering, een neutrale houding ten aanzien van dit conflict had ingenomen.

Hoofdstuk 2

De Suezcrisis van 29 oktober 1956 tot en met 16 maart 1957

2.1. De Suezcrisis

Vanaf de oorlog van 1948 blokkeerde Egypte Israëlische schepen die door het Suez Kanaal wilden varen (Thomas, 1999: 120). Verder waren er spanningen tussen Israël en Egypte door de aanvallen van Fedayeen-strijders vanuit het grondgebied van Egypte op Israëlische doelen en de Israëlische vergeldingsacties daarop (Young en Kent, 2004: 260).

Deze internationale spanningen escaleerden pas toen de Egyptische leider Nasser de Suez Kanaal Maatschappij op juli 1956 nationaliseerde (Thomas, 1999: 120). De nationalisatie van het Suez Kanaal, dat voornamelijk in bezit was van Groot-Brittannië en Frankrijk, was een slag voor het Britse prestige als de dominante regionale macht (Young en Kent, 2004: 263). Ondanks dat Egypte de Europese investeerders in deze maatschappij compenseerde, waren Groot-Brittannië en Frankrijk ontevreden over het verlies van de Kanaalinkomsten, de Kanaalcontrole en de verspreiding van Arabisch nationalisme dat ten koste zou gaan van de koloniale invloedssfeer (Thomas, 1999: 120). Door de nationalisatie bereidde Engeland een invasie voor en probeerde tevergeefs de VS te overtuigen dat Egypte de genationaliseerde maatschappij zou gebruiken om de levering van olie uit het Midden-Oosten naar Groot-Brittannië te blokkeren (Young en Kent, 2004: 263). Een invasie in Egypte was ook goed voor de Franse belangen om zo de Egyptische steun aan het Algerijnse onafhankelijkheidsstreven te stoppen, en voor Israël om de Sinai woestijn te veroveren (Thomas, 1999: 121).

Omdat na de nationalisatie de roep om militair ingrijpen in Groot-Brittannië en Frankrijk was toegenomen, maande de VS deze landen tot terughoudendheid (Thomas, 1999: 120). Omdat de nationalisatie van het Kanaal internationaal niet als goede reden zou worden beschouwd om een oorlog te beginnen, leek het deze landen wel gerechtvaardigd om in te grijpen indien Israël Egypte zou aanvallen (Thomas, 1999: 121). Indien er een Israëlisch-Egyptische oorlog zou uitbreken, zouden deze landen kunnen ingrijpen onder het mom van het behoud van het Kanaal en het scheiden van de strijdende partijen. Om de relatie met de VS en de Arabische wereld niet te beschadigen spraken Groot-Brittannië, Frankrijk en Israël in het geheim af dat Israël de Sinai zou aanvallen, waardoor Groot-Brittannië en Frankrijk konden eisen dat zowel Israël als Egypte hun troepen uit de buurt van het Kanaal zouden terugtrekken (Thomas, 1999: 122). Omdat kon worden verwacht dat Egypte deze eis, waarbij haar troepen zich zouden moeten terugtrekken op haar eigen territorium, niet zou inwilligen zouden Groot-Brittannië en Frankrijk een excuus hebben om militair in te grijpen.

Volgens Thomas probeerde Egypte Israël in de lente van 1956 te verzekeren dat het geen oorlogsplannen had (1999: 121). De reden dat de Egyptische president Nasser toch agressieve oorlogstoespraken hield, waarbij hij het opnam voor de Palestijnen, was volgens Thomas om binnenlandse steun te behouden (1999, 121-122). Volgens Kortenoeven moest Egypte door de oorlogszuchtige taal van Nasser juist als agressor worden aangemerkt (2005: 294). Nadat Israël op 29 oktober 1956 de Sinai was binnengevallen gaven Groot-Brittannië en Frankrijk, volgens de geheime afspraak, hun ultimatum dat ze zouden ingrijpen indien Egypte en Israël niet beide tien mijl van elke kant van het Kanaal zouden terugtrekken (Thomas, 1999: 123).

Toen het ultimatum werd gegeven waren de Israëlische troep nog te ver van het Suezkanaal verwijderd, waardoor in feite werd geëist dat Israël als aanvallende partij verder moest oprukken, terwijl Egypte als aangevallen partij zich zou moeten terugtrekken op zijn eigen grondgebied (Young en Kent, 2004: 265). Zoals verwacht, weigerde Egypte dit ultimatum en reageerde met het plaatsen van meer troepen in de Sinai (Thomas, 1999: 123-124). Toen de Britse en Franse luchtmacht vanaf 31 oktober 1956 de Egyptische luchtmacht uitschakelde, trok Egypte zijn soldaten terug uit de Sinai ter versterking van Alexandrië en Caïro tegen een waarschijnlijke Brits-Franse landinvasie, waardoor Israël de hele Sinai-woestijn kon veroveren (Thomas, 1999: 124).

Omdat de VS bezorgd was dat de Sovjet-Unie een grotere invloed in de Arabische wereld zou krijgen als Israël niet werd gedwongen zich terug te trekken, keurde zij bovenstaande gebeurtenissen af (Thomas, 1999: 124). Pas nadat Brits-Franse paratroepen het Suez Kanaal hadden veroverd, accepteerde Israël de eis van de VN van een staakt-het-vuren (Thomas, 1999: 125). Onder druk van de VS moesten Engeland, Frankrijk en Israël stoppen met hun militaire activiteiten en hun legers terugtrekken (Kortenoeven, 2005: 194). Op 3 december 1956 verkondigde de Britse minister van Buitenlandse Zaken dat de Brits-Franse troepen zich zouden terugtrekken uit Egypte, wat op 22 december 1956 compleet werd voltooid (Love, 1969: XXII). Hierop begon Israël ook met de terugtrekking van zijn troepen uit de Sinai, die pas op 7 maart 1957 werd voltooid.

2.2. De houding van de Nederlandse regering

Tijdens de Suez-oorlog was de Nederlandse regering een samenstelling van de PvdA, KVP, ARP en CHU (link 8). Dit was het Kabinet-Drees IV. Op 9 november 1956 verklaarde de regering dat zij zich grote zorgen maakte over de ontwikkeling in het Midden-Oosten (Handelingen 1956/57, 9, p.216). Volgens de regering moest bij de beoordeling van het conflict worden gekeken naar de voorgeschiedenis en de negatieve sfeer voor Israël in de regio. De regering benadrukte dat Israël was omringd door Arabische Staten die haar voortdurend met vernietiging bedreigden en haar permanent economisch boycotten. Verder nam de regering het Egypte kwalijk dat zij Israëlische schepen de toegang tot het Suezkanaal en de Golf van Akaba weigerde en dat er vanuit Egypte's grondgebied aanvallen op Israëlische doelen door speciaal opgeleide commando's werden uitgevoerd. Tevens benoemde de regering de zware bewapening van Egypte door Rusland en de afkondiging van het gezamenlijke opperbevel van de troepen van enige Arabische staten onder een Egyptische bevelhebber. Daarom vond de regering het begrijpelijk dat Israël op deze dreigingen fel had gereageerd met zijn omvangrijke operatie en beoordeelde deze als "noodweer", dat wellicht ook als "noodweer-exces" kon worden aangeduid.

Daarom was het volgens de regering onredelijk indien Israël door de VN als agressor zou worden aangemerkt, omdat deze organisatie niets had gedaan tegen bovenbeschreven ontwikkelingen, geen bescherming aan Israël en geen waarborg voor vrede had geboden (Handelingen 1956/57, 9, p.216). Daarom wilde de regering geen eenzijdige schuldverklaring uitspreken, maar zich richten op een constructieve oplossing die een duurzame vrede in het Midden-Oosten kon waarborgen.

Ondanks dat de regering stelde dat er eerder ernstige bedenkingen voor de hand lagen ten aanzien van het Engels-Franse handelen, benadrukte zij het belang van de voorgeschiedenis waarbij Egypte eenzijdig had opgetreden ten aanzien van het Suezkanaal (Handelingen 1956/57, 9, p.216). De regering vond dat geweld had kunnen en moeten worden voorkomen

door de gebruikers van het Kanaal. Daarbij stelde de regering dat de aarzelende houding van de VS ongunstig had gewerkt. De regering was tevreden over het feit dat de VN had besloten om een internationale politiemacht in te stellen en dat Engeland, Frankrijk en Israël daarmee akkoord waren gegaan en de strijd hadden gestopt. De regering had het onredelijk gevonden indien er van Engeland, Frankrijk en Israël was geëist over te gaan tot onmiddellijke ontruiming. Zodra de internationale politiemacht zou worden geïnstalleerd, diende de troepen te worden ontruimd.

Op 6 december 1956 gaf de regering aan dat ondanks zij het eens was met de VS dat zij de Brits-Frans-Israëlische invasie onder de aandacht van de VN had gebracht, zij het er niet mee eens was dat de VS vervolgens binnen de VN samen met het Sovjetblok zich uitsluitend hadden gekeerd tegen de invasielanden en niet tegen de agressieve daden van Egypte tegen het Westen (Handelingen 1956/57, 23, p.347).

De regering zag de Brits-Franse invasie als interventie tegen het fanatisme, overtrokken nationalisme en dictatuur in Egypte, die volgens haar een bedreiging vormde voor de stabiliteit van het Midden-Oosten en de levensbelangen voor het vrije Europa (Handelingen 1956/57, 23, p.357). De Israëlische invasie kon volgens de regering worden gerechtvaardigd omdat deze was gericht op de verdediging van zijn bestaan. De Britse-Franse invasie beschouwde de regering echter als poging om de vrije doorvaart door het Suezkanaal en het recht van eerbiediging van de grens met Israël te herstellen.

2.3. De houding van de Tweede Kamer

Tijdens de Suezcrisis bestond het parlement uit de PvdA met 50, de KVP met 49, de ARP met 15, de CHU met 13, de VVD met 13, de CPN met 7 en de SGP met 3 zetels (link 9). Omdat in november 1956 de Tweede Kamer werd uitgebreid van 100 naar 150 zetels ontstond bovenstaande zetelverdeling.

Op 8 november 1956 liet de PvdA weten zich achter Israël te hebben opgesteld, omdat dit land vocht voor zijn voortbestaan (Handelingen 1956/57, 8, p.176). Volgens de PvdA had Israël er duidelijk op gewezen dat zij met name door Nasser, die de PvdA als “Egyptische dictator” aanduidde, werd bedreigd. De PvdA stelde dat Israël werd omringd door vijanden “onder agitatie van het Egyptische fascisme”. Volgens de PvdA had de Westerse wereld en de VN vanaf 1948 nagelaten de staat Israël effectief te beschermen. Israël werd volgens de PvdA bedreigd door de vele wapenleveranties van Rusland en Tsjecho-Slowakije aan Egypte (Handelingen 1956/57, 8, p.176-177). Volgens de PvdA was het ondoorzichtige optreden van Rusland de oorzaak van de internationale problematiek (Handelingen 1956/57, 8, p.177). Omdat de militaire invasie van Israël volgens de PvdA een onvermijdelijke daad van zelfverdediging was, had zij er begrip voor dat Israël zich alleen zou willen terugtrekken indien er internationale garanties kwamen om de veiligheid van zijn voortbestaan te waarborgen. De PvdA gaf verder op 4 december 1956 aan dat de hetze en de grensincidenten tegen Israël het laatste halfjaar waren toegenomen (Handelingen 1956/57, 21, p.287). Verder vermeldde zij dat de Arabische landen het bestaan van de staat Israël weigerden te aanvaarden. De PvdA was het met de regering eens dat de terugkeer naar de status quo van voor het conflict geen oplossing zou zijn voor de problemen in het Midden-Oosten, omdat daarmee het voortbestaan van Israël nog steeds zou worden bedreigd (Handelingen 1956/57, 21, p.289). Ook vond de PvdA dat Israël recht had op vrije doorvaart door het Suez Kanaal.

Het Brits-Franse optreden werd daarentegen door de PvdA echter afgekeurd, omdat dit volgens haar de eenheid van de NAVO had ondermijnd (Handelingen 1956/57, 8, p.177). De PvdA was het eens met de regering dat er een internationale politiemacht in het gebied zou worden geleverd zodat deze kon voorkomen dat er een terugkeer zou zijn naar de situatie van voor het conflict, waarbij het optreden van de Egyptische president Nasser een voortdurende bedreiging vormde voor de politieke stabiliteit in het Midden-Oosten. Ondanks dat de PvdA erkende dat Engeland en Frankrijk goede argumenten voor hun actie hadden, was zij het eens met de regering dat geweld voorkomen had kunnen worden, vooral omdat achteraf was gebleken dat Engeland en Frankrijk daarmee hun doelen niet hadden gehaald (Handelingen 1956/57, 21, p.287-288).

Volgens de KVP bestonden er drie grote problemen die waren ontstaan na de oprichting van de staat Israël, namelijk het vluchtelingenprobleem, de status van Jeruzalem en de onopgeloste grensconflicten (Handelingen 1956/57, 8, p.182). Volgens de KVP troffen alle partijen die bij het conflict in het Midden-Oosten betrokken waren ernstige blaam in het nalaten van het vinden van een oplossing. Zij stelde dat de wapenstilstand overeenkomsten voortdurend werden geschonden door de Arabische landen, omdat deze Israël niet wilden erkennen. Daardoor had volgens de KVP de Arabische Liga een economische boycot tegen Israël ingesteld, werd de doorvaart van Israëlische schepen door het Suezkanaal en de Golf van Akaba door Egypte belemmerd en konden zelfmoordcommando's vanuit Egypte tegen Israël opereren. Israël werd volgens de KVP in toenemende mate geïsoleerd vanaf het moment dat Nasser in 1953 de macht in Egypte had overgenomen. Verder benadrukte de KVP dat Israël, mede door de vorming van een Egyptisch-Syrisch-Jordans opperbevel onder Egyptische leiding, in een moeilijker positie was terechtgekomen en werd ingesloten. De KVP haalde ook de anti-Israëlische zinsnede uit een redevoering van Nasser aan, namelijk de zinsnede dat Egypte in gevecht was tegen Israël. Volgens de KVP kwam Egypte steeds meer onder Russische invloed te staan. Dit zorgde ervoor dat aanvallen en vergeldingsacties elkaar opvolgden, waardoor er volgens de KVP een onhoudbare toestand voor Israël was ontstaan. Gezien bovenstaande gebeurtenissen beschouwde de KVP de Israëlische militaire actie als legitieme zelfverdediging. Toch was Israël volgens de KVP bij zijn vergeldingsacties verder gegaan dan objectief was vereist.

De breuk binnen het westerse kamp tussen de VS enerzijds en Frankrijk en Engeland anderzijds, had volgens de KVP te maken met het feit dat de VS niet bereid was om op te komen voor de Brits-Franse belangen in de Arabische regio (Handelingen 1956/57, 8, p.183). Ondanks dat de KVP vond dat de zaak te gecompliceerd was om precies vast te stellen welke overwegingen hadden geleid tot de Brits-Franse inval, ging zij er vanuit dat de redenen zwaarwegend genoeg waren voor militair ingrijpen. Zij ondersteunde de instelling van een politiemacht onder VN-mandaat in het Midden-Oosten die de Brits-Franse troepen zou kunnen aflossen. Op 4 december 1956 liet de KVP weten dat vanuit het Brits-Franse perspectief militair ingrijpen gerechtvaardigd was, omdat Egypte de Algerijnse opstandelingen steunde en Groot-Brittannië het belang van het Suez Kanaal inzag en de doorvaart niet afhankelijk wilde maken van "politieke opportunisten als Nasser" (Handelingen 1956/57, 21, p.299). Toch betreurde zij dat Frankrijk en Engeland geen overleg met de overige NAVO landen en de VS hadden gepleegd voordat zij militair ingrepen. De KVP vond dat de Sovjet-Unie andere landen aanzette tot het voeren van oorlogen tegen Westerse landen, zoals in het Suez Kanaal door Egypte te helpen, teneinde de NAVO en het Westen te verzwakken (Handelingen 1956/57, 8, p.184).

Volgens de CPN waren Engeland en Frankrijk de agressors in het Suez-conflict die gebruik hadden gemaakt van Israël (Handelingen 1956/57, 8, p.190). De oorzaak van het conflict lag

volgens haar bij Engeland en Frankrijk, omdat zij maanden bezig waren geweest een conflict te provoceren rondom het Suezkanaal, en een oorlog tegen Egypte te beginnen. Volgens de CPN hadden Engeland en Frankrijk een “Klein volk, dat van Israël” misbruikt om ten oorlog te gaan (Handelingen 1956/57, 8, p.191). Zij sprak zich uit tegen de Israëlische regering omdat zij zich zou hebben laten gebruiken door de koloniale machten door Egypte aan te vallen, waardoor het voortbestaan van Israël meer op het spel was komen te staan. De aanval werd als “imperialistische overval” aangemerkt. De CPN vond het een goede zaak dat Engeland, Frankrijk en Israël hun troepen uit Egypte zouden terugtrekken omdat zij moesten “bukken voor de vredelievende krachten in de wereld” (Handelingen 1956/57, 21, p.307). Uiteindelijk gaf de CPN aan dat zij, naast Groot-Brittannië en Frankrijk, ook Israël als agressor beschouwde. Zij stelde dat Israël, samen met deze landen, de militaire operatie lang had voorbereid en gewacht met ingrijpen tot het moment dat dit het beste uitkwam. De CPN beschouwde Egypte als een overvallen land, waardoor zij het een goede zaak vond dat de Sovjet-Unie en andere landen Egypte bijstonden (Handelingen 1956/57, 21, p.307-308). De CPN was het niet eens met de houding van de regering in deze oorlog omdat zij partij voor de agressors zou hebben gekozen (Handelingen 1956/57, 21, p.308). Volgens de CPN was het Egypte’s recht om het Suez kanaal te beheersen in plaats van een internationaal orgaan en had Egypte het recht om zich te onttrekken aan “imperialistische westerse invloeden” (Handelingen 1956/57, 21, p.309).

De ARP beschouwde het Israëlisch militaire ingrijpen in Egypte als wettige zelfverdediging in plaats van agressie (Handelingen 1956/57, 8, p.194). Volgens de ARP was Israël vanuit zelfbehoud, omdat het werd bedreigd door Egypte, gerechtigd om op het meeste geschikte moment in te grijpen. Zij benadrukte dat Egypte intensief werd bewapend en in dreigende taal had laten weten Israël te willen vernietigen. Verder benoemde de ARP de voortdurende overvallen die vanuit Egypte op Israël werden gedaan en de totstandkoming van een gemeenschappelijke opperbevel van verschillende Arabische landen onder Egyptische leiding. Het Brits-Franse militaire optreden had volgens de ARP een totale oorlog tussen Egypte en Israël voorkomen en het mogelijk gemaakt dat Israël zijn zelfverdedigingsactie kon voltooien. Zij stelde dat Egypte een satellietstaat van Rusland aan het worden was en bestempelde de nationalisatie van het Suez Kanaal als een “extreem nationalistische soevereiniteitsopvatting”, waarbij de veiligheid en de economische toekomst van de West-Europese landen werden bedreigd. Volgens de ARP betekende dit namelijk dat Rusland het Suez Kanaal beheerste. Omdat volgens de ARP het Suez-conflict in een acuut stadium belandde door het Israëlisch militair ingrijpen, moesten Groot-Brittannië en Frankrijk wel ingrijpen. Daardoor werd hun militair ingrijpen door de ARP gerechtvaardigd. De ARP stelde dat de regering zijn bijdrage moest leveren om het bestaan van Israël en een vrije doorvaart tussen het Suez Kanaal te handhaven. Volgens de ARP was de VS zijn verantwoordelijkheid ten opzichte van het Westen, waaronder Engeland en Frankrijk, niet nagekomen (Handelingen 1956/1957, 22, p.329).

De VVD liet op 8 november 1956 weten dat haar fractie zich bij het standpunt van de ARP aansloot, omdat de invasielanden volgens de VVD wel militair moesten ingrijpen (Handelingen 1956/57, 8, p.202). Tijdens de vergadering van 4 december 1956 stelde de VVD dat de Sovjet- Unie een kwalijke invloed in het Midden-Oosten had uitgeoefend door zijn wapenleveranties aan Egypte (Handelingen 1956/57, 21, p.315). De VVD stelde dat de situatie rondom Israël vanaf zijn oprichting in 1948 telkens opnieuw aanleiding tot strijd kon geven en dat de bewapening van zijn Arabische burens iedere keer onrust binnen Israël kon ontstaan. Omdat volgens de VVD de Egyptische leider Nasser niet verbloemde dat er een aanval op Israël kon worden verwacht, vond zij het terecht dat Israël op een gunstig moment uit zelfverdediging actie had ondernomen tegen Egypte (Handelingen 1956/57, 21, p.316). De

VVD betuigde zijn sympathie met het volk van Israël door deze als dapper en capabel te kwalificeren. Verder verwees zij naar de moord op zes miljoen joden door de Holocaust en sprak haar wens uit dat de regering actie zou ondernemen om het de Joden mogelijk te maken hun eigen staat op te bouwen. De VVD wees erop dat Nasser, die zij als dictator zag, steun verleende aan opstandelingen in Noord-Afrika, een Arabisch leiderschap wilde creëren, anti-Israëlische gevoelens en een anti-Westerse instelling had. De nationalisatie van het Suez Kanaal door Egypte beschouwde de VVD als juridisch ongerechtvaardigd.

De VVD keurde het standpunt van de Nederlandse regering goed, omdat zij vanaf het begin van het conflict had geprobeerd bij te dragen tot een oplossing en had verklaard dat Nederland baat had bij een vrije doorvaart en goed beheer van het Suezkanaal (Handelingen 1956/57, 21, p.317). Zij onderschreef ook het standpunt van de regering dat de Sovjet-Unie met zijn aanwakking van anti-Westers, pan-Arabisme, wapenleveranties aan Arabische landen en zijn ondersteuning aan Egypte inzake nationalisering van het Suez kanaal één van de hoofdoorzaken was van het conflict. Daarentegen vond de VVD dat de VS dit gevaar in het Midden-Oosten miskende. De VVD sprak zijn sympathie voor Engeland en Frankrijk uit en was tevreden met het feit dat de regering deze landen niet was afgefallen. Het grote wapenbezit van Egypte maakte volgens de VVD duidelijk dat de vrees in het Midden-Oosten was gerechtvaardigd. De VVD gaf aan dat de krachtige uitspraken van Nasser niet op eigen kracht berustte, omdat de inval liet zien dat deze, door de zwakke Egyptische strijdmacht, militair op niets waren gebaseerd. De VVD beschouwde de uitgevoerde Engels-Franse actie als “uiterst gematigd” en vond dat de VS zich ten onrechte hiertegen had gekeerd. Zij vond de VN-politiemacht te onmachtig om iets te doen waardoor zij de aarzeling van de Britten en Fransen begreep om hun troepen terug te trekken. De VVD legde de schuld van de Atlantische spanningen bij de VS neer en niet bij Groot-Brittannië en Frankrijk.

De CHU liet weten dat de gebeurtenissen rondom het Suezkanaal niet in volle omgang konden worden overzien omdat deze niet transparant waren (Handelingen 1956/57, 21, p.286). Desondanks gaf zij aan dat haar deernis in het bijzonder uitging naar de Israëliërs, die zij als “het Oude Volk” aanduidde die volgens haar nog steeds leed. Zodoende stelde zij dat Israël “onder geen beding als agressor mag worden aangemerkt”, omdat dit land onder dreiging was genoodzaakt om op te treden. Over de Engels-Franse handelswijze sprak het CHU zich niet uit. Wel leverde zij kritiek op de VS, omdat zijn houding jegens Europa volgens de CHU weinig respect afdwong. Verder had Egypte volgens het CHU zijn internationale plicht om het Kanaal open te houden geschonden. Volgens het CHU was de steun van de Sovjet-Unie aan Egypte inzake de nationalisering van het Suez Kanaal één van de hoofdoorzaken van het conflict (Handelingen 1956/57, 21, p.303).

De SGP vond het vreemd dat de regering de oplossing van het Suez-conflict in VN-verband wilde zoeken, terwijl zij daar ook kritiek op had gegeven (Handelingen 1956/57, 22, p.335). Zij had geen enkel vertrouwen in de VN. Zo stelde zij dat de blanken binnen de VN in de minderheid waren en er vijandschap tegen hen bestond (Handelingen 1956/57, 22, p.334). De SGP hield Egypte verantwoordelijk voor de oorlog en niet Israël (Handelingen 1956/57, 22, p.336). Zij was deze mening toegedaan omdat dit land, samen met Syrië, openlijk had verklaard dat zij Israël van de kaart wilden vegen en het Suez Kanaal had genationaliseerd. Door de wapenleveranties van de Sovjet-Unie aan Egypte kon volgens de SGP worden geconcludeerd dat dit land de intentie had om Israël aan te vallen. De SGP bekritiseerde de VS omdat deze, tot genoegen van Rusland en Egypte, ook had geëist dat de Engels-Franse strijdkrachten zich onmiddellijk uit Egypte zouden moeten terugtrekken. Hierdoor was president Nasser volgens de SGP feitelijk de winnaar in het conflict. Volgens de SGP waren

Engeland en Frankrijk door tegenwerking van de Sovjet-Unie en de VS beschadigd. Zij stelde dat de VS deze landen in de steek had gelaten.

2.4. Samenvatting

Ondanks dat de regering niet eenzijdig de schuldvraag wilde uitspreken, liet zij duidelijk weten aan de zijde van Israël te staan. Zij stelde namelijk dat Israël uit rechtvaardige zelfverdediging militair had ingegrepen omdat zij werd bedreigd door vijandig gezinde Arabische staten, waaronder Egypte in het bijzonder. De regering sprak zich niet uit over het Egyptisch/Arabische perspectief inzake de invasie. Daarom kan worden geconcludeerd dat de regering tijdens dit conflict een pro-Israëliëse houding had ingenomen. De regering zag Egypte niet alleen als veiligheidsdreiging voor het Midden-Oosten, maar ook voor Europa. Zij vond dat Egypte op een verkeerde manier had gehandeld bij de nationalisatie van het Suez Kanaal. Daarom had zij begrip voor de Brits-Franse reactie. Toch keurde zij het Brits-Franse militaire ingrijpen niet goed, omdat zij geweld hadden moeten voorkomen. De regering verweet de VS dat zij een ongunstige rol had gespeeld door haar aarzeling en het feit dat zij zich, samen met het Sovjetblok, tegen de Westerse landen had gekeerd.

Alle christen-democratische partijen, de liberale VVD en de sociaal-democratische PvdA stelden zich in de Tweede Kamer achter Israël op, omdat zij vonden dat zij terecht uit zelfverdediging militair had opgetreden. Zij rechtvaardigden Israëls optreden omdat dit land door de Arabische landen, met name door Egypte, zou worden bedreigd. Daarom kan worden geconcludeerd dat zij een pro-Israëliëse houding hadden ingenomen. Door hun gezamenlijke zetelaantal van 143, had 95,33% van de Tweede Kamer een pro-Israëliëse houding ten aanzien van dit conflict ingenomen.

De Brits-Franse militaire interventie werd door bovenstaande politieke partijen echter anders beoordeeld. Zo rechtvaardigden de KVP, ARP, SGP en de VVD het Brits-Franse ingrijpen en verweten zij, evenals de CHU die zich verder niet wilde uitspreken over de interventie, de VS dat zij niet was opgekomen voor de Westerse belangen. Ondanks dat de PvdA vond dat Engeland en Frankrijk goede argumenten hadden voor hun militaire actie, vond zij evenals de regering dat deze landen geen geweld hadden moeten gebruiken.

De enige partij in de Tweede Kamer die een afwijkend standpunt inzake het Suez-conflict had ingenomen was de CPN. Deze had met zijn 7 zetels, oftewel 4,67% van het Tweede Kamer, een pro-Arabische houding ingenomen. Zij bestempelde namelijk Engeland, Frankrijk en Israël als de agressors in dit conflict en vond dat Egypte het slachtoffer was van een imperialistische overval. Zij vond het juist positief dat de Sovjet-Unie en andere landen Egypte hadden bijgestaan, waardoor uiteindelijk de invasielanden werden gedwongen zich terug te trekken.

Hoofdstuk 3

De Zesdaagse Oorlog van juni 1967

3.1. De Zesdaagse Oorlog

Volgens het Israëlische perspectief werd de Zesdaagse Oorlog van 5 juni t/m 10 juni 1967 veroorzaakt door de Arabische landen (Young en Kent, 2004: 374). Zo verwijst Israël naar de verklaring die de Arabische landen tijdens een bijeenkomst van januari 1964 gaven dat Israël vernietigd zou moeten worden. Daarnaast werden guerrilla-aanvallen uitgevoerd bij de Zee van Galilee die in Syrië waren voorbereid. Na de machtsgreep van de Ba'athisten in Syrië werd de hulp en training aan Palestijnse verzetsgroepen, die vanuit Jordanië opereerden, verhoogd. In augustus 1966 vonden er schermutselingen plaats bij de Zee van Galilee en dreigde Syrië om doelen binnen Israël te bestoken. Israël werd tevens bedreigd door het in november 1966 gesloten defensiepact tussen Syrië en Egypte. Toen Syrië in april 1967 Israëlische woongebieden bestookte, schakelde Israël zijn luchtmacht in die in gevecht raakte met de Syrische luchtmacht.

Toen de Sovjet-Unie op 13 mei 1967 president Nasser van Egypte de valse informatie verstrekte dat er sprake was van Israëlische troepenconcentraties bij de Syrische grens, beval Nasser op 16 mei de vredesmacht van de VN de Sinai te verlaten (Young en Kent, 2004: 374). Dit was voor Israël het bewijs dat Egypte en Syrië zich opmaakten voor een aanval. Dit werd versterkt nadat Nasser de Straat van Tiran op 23 mei blokkeerde, nadat de VN-soldaten waren vertrokken. Vandaar dat Israël zich genoodzaakt zag een verrassingsaanval op de Syrische – en Egyptische vliegvelden uit te voeren.

Volgens de Arabische versie op de Zesdaagse Oorlog was Israël na 1965 van plan, nadat zij offensieve wapens had ontvangen, om het Arabische verzet in de illegale bezette Palestijnse gebieden te vernietigen en om Israëls grondgebied uit te breiden (Young en Kent, 2004: 374). Daarom had Israël naar het juiste moment gezocht om zijn Arabische burenen aan te vallen. Verder had Israël Syrië bewust geprovoceerd door in de gedemilitariseerde zone kolonisten toe te staan. Verder zou Israël hebben geprobeerd te voorkomen dat Syriërs gebruik konden maken van het water van de Zee van Galilee. Omdat de Egyptische leider Nasser zich door de Israëlische oorlogsretoriek bedreigd voelde, was hij genoodzaakt een sterke waarschuwing af te geven door de VN-troepen de Sinai te laten ontruimen, teneinde een Israëlische aanval op Syrië te voorkomen. Door de Straat van Tiran voor Israël op 23 mei af te sluiten, wilde Nasser de Arabische positie daar veilig stellen. Volgens dit standpunt zou Israël nooit de verrassingsaanval van 5 juni hebben uitgevoerd indien zij geen oorlog wilde met de Arabische wereld. Zodoende heeft de Arabische wereld volgens dit perspectief de oorlog niet uitgelokt.

Op 5 juni 1967 voerde Israël een verrassingsluchtaanval uit op de Egyptische luchtmacht, waarbij zij deze kon uitschakelen (Thomas, 1999: 173). Drie uur na de aanval vielen Syrische en Jordaanse gevechtsvliegtuigen Israëlische bases aan, waarbij zij grote verliezen leden en weinig schade aan wisten te richten (Thomas, 1999: 174). Toen de Israëlische luchtmacht na de aanval op Egypte zich kon richten op de andere landen, vernietigde zij de gehele Jordaanse

luchtmacht en tweederde van de Syrische luchtmacht. Nadat een Irakese bommenwerper op 6 juni enkele bommen op de stad Natanya wist af te werpen, werd deze vernietigd en vergold Israël dit door de Irakese basis aan te vallen om vervolgens de meeste Irakese vliegtuigen te vernietigen. Door deze overwinningen beheerste Israël het luchtruim waardoor de Israëlische grondtroepen de Arabische legers konden verslaan.

Hierop kon Israël in de eerste drie dagen van de oorlog Oost-Jeruzalem, de Gazastrook, de Egyptische Sinaï woestijn en de Westelijke Jordaanoever veroveren (Thomas, 1999: 175-176). Pas op de zesde dag van de oorlog wist Israël de Golan Hoogte op Syrië te veroveren. Terwijl de VS en de VN op de tweede dag van de oorlog bij Israël aandrongen op een staakt-het-vuren, probeerde Israël zoveel mogelijk land te veroveren totdat zij tot een staakt-het-vuren werd gedwongen. Nadat Israël Oost-Jeruzalem en de gehele Westelijke Jordaanoever had veroverd, accepteerde zij op de derde dag een staakt-het-vuren (Thomas, 1999: 178). Toen Israël bezig was met het offensief in Egypte, voerde Syrië een paar luchtaanvallen uit en bestookte de stad Rosh Pina en naburige vestigingen (Thomas, 1999: 178). Hierop reageerde Israël met een artillerie en luchtmacht aanval op de eerste dag. De reden voor het uitstel van een Israëlische aanval was omdat zij eerst de militaire doelen in de Westelijke Jordaanoever en Jeruzalem wilde bereiken.

Op de vierde dag van de oorlog schond Israël het staakt-het-vuren bestand door een groot militair offensief tegen Syrië te lanceren (Thomas, 1999: 178-179). Ondanks zware politieke Amerikaanse druk veroverde Israël de Golan Hoogte op Syrië (Thomas, 1999: 179-182). De vijfde dag, 9 juni 1967, namen Israël en Syrië een staakt-het-vuren aan dat door Israël vervolgens werd geschonden door continue aanvallen op de Golan Hoogte (Thomas, 1999: 180-181). Nadat Israël op de zesde dag de Golan Hoogte had veroverd beëindigde zij de oorlog.

Op de onderstaande kaart is de terreinwinst van Israël na de Zesdaagse Oorlog weergegeven.

Bron link 10



3.2. De houding van de Nederlandse regering

Tijdens de Zesdaagse Oorlog bestond de Nederlandse regering uit de KVP, VVD, ARP en CHU (link 11). Dit was het Kabinet-De Jong. Tijdens de vergadering van 6 juni 1967 liet minister-president De Jong namens de regering weten dat “het weinig vruchtbaar zou zijn zich te verdiepen in de vraag of de ene dan we wel de andere partij technisch als aanvaller dient te worden aangemerkt”, maar dat het “een feit is dat de crisis veroorzaakt is door de van de zijde der Arabische landen de laatste weken ingenomen posities, waarbij vooral het afsluiten van de Golf van Tiran een belangrijke rol heeft gespeeld” (Handelingen 1966/67, 13, p.330).

Ondanks dat in deze verklaring werd gesteld dat de Nederlandse rol “slechts kan en mag zijn gericht op inperking van het geschil”, werd het principe van het bestaansrecht en de bescherming van Israël onderstreept (Handelingen 1966/67, 13, p.330). Zo werd er gesteld “dat het bestaansrecht van Israël boven iedere discussie staat en dat hieraan derhalve onder geen enkele regeling zal mogen worden getornd”. Verder werd er tijdens de verklaring verwezen naar de sympathie van het Nederlandse volk voor Israël dat omsingeld was door een vijandige overmacht van Arabische landen.

3.3. De houding van de Tweede Kamer

Tijdens de Zesdaagse Oorlog bestond het parlement uit de KVP met 42, de PvdA met 37, de VVD met 17, de ARP met 15, de CHU met 12, de Boerenpartij met 7, D66 met 7, de CPN met 5, de PSP met 4, de SGP met 3 zetels en de GPV met 1 zetel (link 12). Op verzoek van de fractievoorzitters gaven de partijen na de regeringsverklaring maar een korte reactie daarop, omdat zij geen behoefte hadden aan een langdurig debat (Handelingen 1966/67, 13, p.330).

De regeringsverklaring werd gesteund door de motie van de KVP, PvdA, VVD, ARP, CHU, D’66, CPN, PSP, SGP en GPV waarin staat “dat iedere mogelijkheid moet worden aangegrepen om aan de uitgebroken vijandelijkheden een einde te maken en tot een rechtvaardige en duurzame oplossing te komen, overtuigd dat daarbij het zelfstandig voortbestaan van de Staat Israël moet worden gewaarborgd” en “dat de eerste verantwoordelijkheid hiervoor is gelegen bij de Verenigde Naties en in het bijzonder bij die landen die hebben meegewerkt aan het besluit van de Verenigde Naties tot erkenning van de Staat Israël” (Handelingen 1966/67, 13, p.330-331). Verder drong deze motie er op aan dat de regering de juiste middelen zowel binnen als buiten de VN inzet om dit vredesdoel te bereiken.

Naast deze motie gaven de KVP, PvdA, VVD, ARP, CHU, D’66, PSP, SGP en GPV aan zich helemaal te vinden in het standpunt van de regering, waardoor zij dus de regeringsanalyse onderschreven dat de crisis was ontstaan door de opstelling van de Arabische landen (Handelingen 1966/67, 13, p.330-334). De PvdA, VVD, ARP, CHU, D’66 en SGP gaven duidelijk aan partij voor Israël te kiezen in deze oorlog (Handelingen 1966/67, 13, p.331-334).

De enige partij die deze motie niet steunde was de Boerenpartij (Handelingen 1966/67, 13, p.333). Ondanks dat zij benadrukte dat dit niet betekende dat zij geen sympathie had voor Israël en de kant van haar vijanden had gekozen, sprak zij zich niet uit over de schuldvraag

(Handelingen 1966/67, 13, p.332-333). Zij benadrukte dat de regering binnen de VN er op moest aandringen de strijdende partijen op te roepen zich terug te trekken tot aan de grens die er voor het uitbreken van de oorlog was (Handelingen 1966/67, 13, p.332). Dit hield volgens de Boerenpartij ook in dat Israël het recht had op vrije vaart door het Suez Kanaal en de Golf van Akaba. De CPN stelde alleen dat met name de Amerikaanse oliemaatschappijen verantwoordelijk waren voor de uitlokking van het conflict (Handelingen 1966/67, 13, p.333).

3.4. Samenvatting

Omdat de regering de Arabische landen verantwoordelijk hield voor het uitbreken van de oorlog en haar sympathie voor Israël uitsprak, nam zij een pro-Israëlische houding in. Alle politieke partijen, behalve de populistische Boerenpartij, lieten in een motie blijken dat de regering ook moest streven naar de waarborging van het zelfstandig voortbestaan van Israël. Alle christen-democratische partijen, de liberale partijen, de PvdA en de PSP gaven aan dat zij vonden dat de oorlog was ontstaan door de opstelling van de Arabische landen. Met hun gezamenlijke zetelaantal van 138, kan worden geconcludeerd dat 92% van de Tweede Kamer een pro-Israëlische houding had ingenomen. In tegenstelling tot de Suez-oorlog, stelde de CPN alleen dat de Amerikaanse oliemaatschappijen verantwoordelijk waren voor de uitlokking van het conflict. Omdat zij zich, net als de Boerenpartij, niet uitsprak over de vraag wie van de strijdende partijen schuldig was, kan worden geconcludeerd dat deze twee partijen een neutrale houding hadden ingenomen. Door hun gezamenlijk zetelaantal van 12, nam 8% van de Tweede Kamer een neutrale houding in.

Hoofdstuk 4

De Jom Kippoeroorlog van oktober 1973

4.1. De Jom Kippoeroorlog

Na de oorlog van 1967 werden er internationale diplomatieke pogingen gedaan om vrede in het Midden-Oosten te bewerkstelligen door ‘land voor vrede’ voorstellen te doen in verband met de VN-resolutie 242 van november 1967 (Thomas, 1999: 189). De voorstellen werden door zowel Israël als de Arabische landen niet geaccepteerd (Thomas, 1999: 190). Israël was onwillig om land op te geven omdat zij de dominante militaire macht was, terwijl de Arabische landen de resolutie niet ver genoeg vonden gaan. De Palestijnen stelden dat deze resolutie niets vermeldde over Palestijns zelfbestuur en de mogelijkheid van Palestijnse vluchtelingen om naar Israël terug te keren. Ondanks dat VN-resolutie 242 dit eerst wel eiste, werd de tekst onder invloed van de VS en Groot-Brittannië aangepast van “alle bezette gebieden” naar “bezette gebieden”, waardoor er politieke ruimte ontstond voor gedeeltelijke teruggave van de bezette gebieden.

Omdat Egypte de Israëlische verovering van de Sinai niet kon accepteren, werden de vijandelijkheden in 1968 aan de nieuwe grens tussen Egypte en Israël bij het Suez Kanaal vergroot (Thomas, 1999: 193). Nadat beide troepen elkaar met artillerie hadden bestookt, voerde Israël vergeldingsacties uit in 1968. Toen de VS in 1969 voorstelde, in de geest van VN-Resolutie 242, dat Israël zich zou moeten terugtrekken tot de grenzen van voor de oorlog van 1967, in ruil voor vrede met Egypte en Jordanië, wees Israël dit af. Daarentegen waren Egypte, Jordanië en andere gematigde Arabische landen wel bereid dit voorstel te steunen. De maand daarna voerde Israël bombardementen uit op Egyptisch grondgebied. In 1970 werd een staakt-het-vuren bestand bereikt door de diplomatie van de VS.

Toen Israël in februari 1973 nogmaals weigerde de Sinai terug te geven, stond de weg voor oorlog met Egypte open (Thomas, 1999: 198). Omdat Egypte en Syrië vonden dat het in 1967 verloren terrein aan Israël onacceptabel was, spraken zij in het geheim af dat zij Israël zouden manoeuvreren in een tweefronten oorlog. Het doel van Syrië was om de Golan Hoogte te heroveren, terwijl Egypte met een militaire operatie genoeg terreinwinst wilde behalen om Israël duidelijk te maken dat zijn troepen niet onoverwinnelijk waren. Daarnaast wilde Egypte Israël duidelijk maken dat alleen goede relaties met zijn burens, en niet het bezetten van territoriale buffers zoals de Sinai, Israëls veiligheid konden garanderen. Met de aanval wilde Egypte duidelijk maken dat de status quo, waarbij Arabisch gebied door Israël werd bezet, onacceptabel was en dat herstel van Arabische waardigheid belangrijk was.

Op 6 oktober 1973, tijdens de Joodse feestdag Jom Kippoer, voerden Egypte en Syrië een verrassingsaanval uit op Israël (Young en Kent, 2004: 425). Egypte wist het sterk verdedigde Suez Kanaal over te steken en een verdedigingslinie aan de andere kant op te slaan (Thomas, 1999: 199). Hiermee had zij haar doel bereikt om aan te tonen dat Israël niet onoverwinnelijk was. Omdat Egypte en Syrië het Israëlische leger veel verliezen wisten toe te brengen, was Israël in schok en duurde het enkele dagen voordat Israël hiervan was bekomen en

versterkingen naar het front kon sturen (Thomas, 1999: 199-200). Hierop vroeg Israël de VS om meer wapenleveringen om de verliezen te compenseren. Terwijl Israël werd bewapend door de VS, werden Egypte en Syrië bewapend en ondersteund door de Sovjet-Unie en andere Arabische landen (Thomas, 1999: 200). Met militaire versterkingen wist Israël het tij te keren.

Syrië wist de Israëlische opmars naar Damascus tegen te houden, terwijl Israël de oprukkende Egyptische troepen in de Sinaï wist te vernietigen (Thomas, 1999: 201). Het Israëlische offensief tegen de Egyptenaren in de Sinaï verliep traag. Uiteindelijk sloten de VS een overeenkomst met de Sovjet-Unie, waarbij zij beide partijen dwongen een voor Israël gunstige staakt-het-vuren af te sluiten.

Toen Israël dit bestand van 22 oktober 1973, met toestemming van de VS, schond was de Sovjet-Unie furieus (Thomas, 1999: 202). Door zware Amerikaanse druk werd Israël uiteindelijk gedwongen om zich aan het staakt-het-vuren te houden. De oorlog eindigde officieel op 29 oktober 1973 (Young en Kent, 2004: 425). Pas in maart 1979 werd er een Egyptisch-Israëliësch vredesverdrag gesloten waarbij werd afgesproken dat Israël binnen drie jaar uit de Sinaï zou vertrekken (Thomas, 1999: 213).

4.2. De houding van de Nederlandse regering

Tijdens de Jom Kippoeroorlog bestond de Nederlandse regering uit de PvdA, D66, PPR, KVP en ARP (link 13). Dit was het Kabinet-Den Uyl. Op 9 oktober 1973 verklaarde de regering dat zij Egypte en Syrië verantwoordelijk hielden voor het uitbreken van deze oorlog, omdat zij Israël hadden aangevallen (Brief M. Van der Stoel aan het parlement, 9 oktober 1973, nr. 12600, nr. 8, p.2). Daarbij stelde de regering dat op een vreedzame, in plaats van een militaire, manier een oplossing moest worden gevonden in dit conflict. De Veiligheidsraad van de VN diende volgens de regering het aangewezen orgaan te zijn om voor beide partijen een aanvaardbare formule te vinden die zou moeten leiden tot een staakt-het-vuren. Daarbij werd gesteld dat “terugkeer van beide partijen tot de voor zaterdag jl. (6 oktober 1973) geldende bestandslijn de beste basis voor het staakt-het-vuren te bieden”. Vanuit deze situatie zou volgens de regering het zoeken van een diplomatieke oplossing kunnen worden hervat. Vervolgens zouden dan onderhandelingen moeten plaatsvinden waarbij op grond van VN-resolutie 242 een oplossing moest kunnen worden gevonden door land voor vrede en een oplossing van het vluchtelingenvraagstuk.

4.3. De houding van de Tweede Kamer

Tijdens de Jom Kippoeroorlog bestond het parlement uit de PvdA met 43, de KVP met 27, de VVD met 22, de ARP met 14, de PPR met 7, de CHU met 7, de CPN met 7, D66 met 6, DS'70 met 6, de SGP met 3, de Boerenpartij met 3, de GPV met 2 en de PSP met 2 zetels en de RKPN met 1 zetel (link 14).

Tijdens de vergadering van 9 oktober 1973 verklaarde de VVD in deze oorlog achter Israël te staan en dat alleen een wapenstilstand mogelijk en aanvaardbaar zou zijn indien de grenzen van voor de Egyptische aanval zouden worden hersteld (Handelingen 1973/74, 4, p.77).

Omdat de regering ook dit standpunt innam, liet de VVD weten dit beleid te onderschrijven. De VVD sprak de hoop uit “dat het het Israëlische volk zal gelukken, zijn vrijheid en zijn voortbestaan te behouden”.

De CHU stelde dat haar sympathie uitging naar Israël “dat ten koste van veel mensenlevens de wapens moet opnemen om zijn zelfstandigheid te verdedigen” (Handelingen 1973/74, 4, p.82). De CHU sprak haar hoop uit op het einde van de oorlog middels internationale bemiddeling. Zij gaf aan de regering te willen ondersteunen bij alle pogingen om de oorlog te beëindigen. De CHU sprak zijn waardering uit voor de regeringsverklaring inzake dit conflict.

Ondanks dat de ARP stelde dat er aan de zaak van de Palestijnen recht moest worden gedaan, stelde zij dat haar “hart is met het volk van Israël” en dat het lot van Israël niet los kan “worden gezien van de lijdensweg die dit volk door de eeuwen heen heeft moeten ondergaan” (Handelingen 1973/74, 4, p.90). Volgens de ARP was het volk van Israël “nog altijd in bijzondere zin het volk van God en neemt als zodanig een bijzondere plaats in de wereldgeschiedenis in”.

DS’70 sprak haar verbondenheid uit met Israël en de hoop dat het Israëlische leger erin zou slagen de linies te bereiken van voor de oorlog zodat enige veiligheid voor dit land zou worden bereikt (Handelingen 1973/74, 4, p.92). DS’70 sprak zich uit voor een politieke oplossing en onderschreef het regeringsstandpunt dat onderhandelingen de weg naar een oplossing moesten zijn. Ook stelde DS’70 dat Israël steeds bereid was geweest om politiek overleg met zijn buurstaten te plegen.

De SGP verwoordde zijn pro-Israëlische visie op een Bijbelse manier door te stellen dat “het bestaan en de historie van het Joodse volk is een indicatief voor het bestaan van God” (Handelingen 1973/74, 4, p.96).

Ondanks dat de GPV zijn medeleven betuigde naar alle slachtoffers van de Jom Kippoeroorlog, stelde zij dat het medeleven in het bijzonder uitging “naar het volk Israël, dat door de eeuwen heen en vooral in de 20^{ste} eeuw zo is geteisterd en dat nog geen rust heeft gevonden” (Handelingen 1973/74, 4, p.116). De GVP sprak zijn hoop uit dat Israël “zal standhouden tegen de Arabische overmacht en dat er spoedig een vrede zal komen, die de veiligheid van Israël verzekert”.

De Rooms-Katholieke Partij Nederland wenste het Israëlische volk een duurzame vrede toe met het behoud van een onafhankelijke staat (Handelingen 1973/74, 4, p.117). Deze partij sprak zich alleen uit over Israël door verder de Israëlische regering alle wijsheid toe te wensen.

De PvdA veroordeelde de schending van de bestandslijnen van Egypte en Syrië en stelde dat deze bestandslijnen van voor de oorlog als basis moesten dienen voor een staakt-het-vuren (Handelingen 1973/74, 4, p.98). Hiermee sloot de PvdA zich aan bij het standpunt van de regering.

De KVP stelde dat de Egyptisch-Syrische aanval het standpunt van Israël had bevestigd dat zij buffergebieden nodig had voor zijn veiligheid (Handelingen 1973/74, 4, p.104). De KVP

was het eens met de regering dat zij de zaak bij de VN-Veiligheidsraad aan de orde had gesteld en dat zij ook het standpunt van de regering ondersteunde dat de strijdende partijen zich moesten terugtrekken naar hun posities van voor het uitbreken van deze oorlog.

D66 sloot zich aan bij de regeringsverklaring over dit conflict (Handelingen 1973/74, 4, p.114). Zij stelde dat “voor de vierde maal in één generatie strijden Israëli’s voor het bestaan van hun natie” en dat de politieke verhoudingen op wereldtoneel dusdanig zo bizar zijn “dat feitelijk niemand hen te hulp kan komen en ze daardoor noodgedwongen moeten vertrouwen op eigen kennis en geoefendheid in het voeren van een moderne oorlog”.

De Boerenpartij gaf aan dat zij achter de aangevallen natie Israël stond en dat de oorspronkelijke grenzen dienden te worden hersteld (Handelingen 1973/74, 4, p.118). Tegelijkertijd gaf de Boerenpartij aan dat zij vreesde dat de strijd zou doorgaan en dat nieuw veroverde gebieden door Israël zouden bijdragen aan de problemen in het Midden-Oosten.

De CPN stelde dat Nederland buiten het conflict in het Midden-Oosten moest blijven en zich diende in te zetten om dit op internationaal niveau op te lossen (Handelingen 1973/74, 4, p.86). De CPN vond dat de oorlog vele complexe oorzaken had, waarbij oliebelangen in het Midden-Oosten een grote rol speelden.

De PPR liet weten dat er een politieke oplossing diende te worden gevonden voor zowel een veilig voortbestaan van Israël als voor de in vluchtelingenkampen levende Palestijnen (Handelingen 1973/74, 4, p.123). De PPR steunde de regering in haar diplomatie om een staakt-het-vuren te bereiken. Zij sprak zich echter niet uit over alle standpunten van de regering.

Alleen de PSP was kritisch op Israël door te stellen dat zij zich niet in het standpunt van de regering kon vinden dat terugtrekking tot de huidige grenzen van voor de oorlog de basis van een staakt-het-vuren zou moeten zijn (Handelingen 1973/74, 4, p.109). Eén van de punten die de PSP hierbij aangaf was dat dit regeringsstandpunt zou suggereren dat de door Israël veroverde gebieden van 1967 zouden worden gelegitimeerd. Hiermee was de PSP de enige partij die duidelijk het standpunt innam dat de grenzen van voor de oorlog onrechtmatig waren.

4.4. Samenvatting

Tijdens de Jom Kippoeroorlog nam de regering een pro-Israëliische houding in, omdat zij Egypte en Syrië verantwoordelijk hield voor het uitbreken van de oorlog en pleitte voor een terugtrekking van beide partijen tot de, voor Arabische landen ongunstige, grenzen van voor de oorlog van 6 oktober 1973. Gezien de weergegeven partijverklaringen in paragraaf 4.3 kan worden geconcludeerd dat alle christen-democratische, liberale, de sociaal-democratische PvdA en DS'70 en de populistische Boerenpartij een pro-Israëliische houding hadden ingenomen. Daarom kan worden geconcludeerd dat 89,33% van de Tweede Kamer, door hun gezamenlijk zetelaantal van 134, een pro-Israëliische houding had ingenomen. Omdat de CPN en de PPR geen van de strijdende partijen verantwoordelijk wilde houden voor het uitbreken van de oorlog, kan worden geconcludeerd dat deze partijen een neutrale houding hadden ingenomen. Door hun gezamenlijke zetelaantal van 14 kan worden geconcludeerd dat 9,33% van de Tweede Kamer een neutrale houding innam. Alleen de PSP, die met zijn 2 zetels 1,34% van de Tweede Kamer vertegenwoordigde, nam een pro-Arabische houding in door te stellen dat het pleiten van terugtrekking van voor de oorlog geldende grenzen onrechtvaardig was, omdat daarmee Israëls veroveringen zouden worden gelegitimeerd.

Hoofdstuk 5

De Israëlisch-Libanese oorlog van 6 juni 1982 tot en met 17 mei 1983

5.1. De Israëlisch-Libanese oorlog

Vanaf de onafhankelijkheid van Libanon in 1946 is dit land altijd een zwakke staat geweest, omdat dit land uit verschillende sektes bestaat (Milton-Edwards en Hinchcliffe, 2004: 60). Dit leidde uiteindelijk tot de 15-jarige burgeroorlog van 1975 tot 1990. De Libanese burgeroorlog tussen de christelijke minderheid en de islamitische meerderheid had een grote invloed op de Palestijnse vluchtelingen in de vluchtelingenkampen in Zuid-Libanon (Thomas, 1999: 209). Door de groeiende vluchtelingenstroom van Palestijnen naar Libanon na 1967, waren er op een gegeven moment ongeveer 400.000 Palestijnen in Libanon (Young en Kent, 2004: 429). In 1970 vestigde de PLO, de 'Palestinian Liberation Organization', zich in Libanon. Omdat Palestijnse groeperingen vanuit Zuid-Libanon aanvallen op Israëlische doelen uitvoerden, sloeg Israël terug door Beiroet te bombarderen en Libanees grondgebied binnen te vallen. Van 1970 tot 1982 was Libanon de belangrijkste uitvalsbasis voor Palestijnse groeperingen om te strijden tegen Israël. De PLO deed mee aan de burgeroorlog nadat Maronitische Christelijke troepen een Palestijns vluchtelingenkamp in 1976 hadden aangevallen (Thomas, 1999: 210). De burgeroorlog was ook een strijd van Israël tegen de PLO en de invloed van Syrië (Thomas, 1999: 211).

Omdat de PLO in Libanon actief was, wilde Israël het PLO-leiderschap in Libanon vernietigen, de Syrische aanwezigheid uit Libanon verdrijven en controle op Libanon uitoefenen middels de christelijke regering (Thomas, 1999: 218). Israël geloofde dat als de PLO in Libanon zou worden vernietigd, de leiderloze Palestijnen gedemoraliseerd zouden worden en het Israëlisch bestuur zouden accepteren (Thomas, 1999: 219). Toen Palestijnse extremisten op 3 juni 1982 een aanslag pleegde op de Israëlische ambassadeur in Londen, die daarbij gewond raakte, werd dit door Israël als reden gebruikt voor verdere escalatie (Thomas, 1999: 222). Ondanks dat de PLO de aanslag afkeurde en betrokkenheid ontkende, gebruikte Israël deze aanslag als reden voor zijn aanval op de PLO. Op 4 juni 1982 voerde Israël luchtaanvallen uit op PLO posities en viel op 6 juni 1982 Libanon binnen.

Tijdens de invasie liet de Israëlische minister Sharon zijn troepen verder optrekken dan de door het Israëlisch kabinet goedgekeurde 40 kilometer grens, waardoor de Syrische troepen in Libanon op 7 juni 1982 werden betrokken in het gevecht (Thomas, 1999: 224). Op 9 juni 1982 wist Israël het Syrische verzet te breken. Op 11 juni 1982 had het Israëlische leger zijn belangrijkste doel, Beiroet waar de PLO was gevestigd, in zicht. Omdat de VS de omvang van het Israëlische offensief en de grote schaal van vernietiging door het Israëlische leger in Libanon afkeurde, werd Israël op 11 juni 1982 gedwongen een fragiel staakt-het-vuren met Syrië af te sluiten, waarbij de Sovjet-Unie partij koos voor Syrië. De leider van de PLO, Arafat, wilde de PLO in dit staakt-het-vuren betrekken, maar dat liet Israël niet toe. Op 14

juni 1982 sloot het Israëlische leger West-Beiroet af en omsingelde het hoofdkwartier van de PLO.

Omdat een aanval op de PLO in West-Beiroet vele burgerslachtoffers zou veroorzaken, dwong de VS Israël om de PLO de gelegenheid te geven zich terug te trekken uit West – Beiroet om zich te vestigen in een ander land (Thomas, 1999: 225). In augustus 1982 trok de PLO zich terug onder supervisie van vredestroepen van de VS, Frankrijk en Italië. Toen deze vredestroepen zich op 13 september 1982 terugtrokken uit Libanon leek de oorlog voorbij te zijn. Toen op 14 september 1982 de nieuw gekozen Libanese christelijke president Gemayal door een bomaanslag werd vermoord viel Israël toch de dag daarop, tegen de overeenkomst van de VS in, West-Beiroet binnen. Toen het Israëlische leger op 15 september 1982 West-Beiroet binnentrok omsingelde ze de Palestijnse vluchtelingenkampen, zodat zijn Falangistische Christelijke bondgenoten op 16 september 1982 de kampen Sabra en Shatilla konden binnendringen om wraak te nemen op de dood van Gemayel (Thomas, 1999: 226). Na dit bloedbad werd er een internationale vredesbewakingsleger in Beiroet ingesteld, terwijl de Israëlische troepen in Libanon aanwezig bleven (Thomas, 1999: 245). Toen de VS zijn troepen uit Libanon terugtrok, wendde de Christelijke regering zich tot Syrië in plaats van Israël om ineensstorting te voorkomen (Thomas, 1999: 246). Daardoor riepen zowel de Libanese Christelijke regering als Syrië Israël op om Zuid-Libanon te verlaten. Volgens Kortenoeven lag de aanwezigheid van Palestijnse terreurorganisaties in Libanon ten grondslag aan de Libanese burgeroorlog, de terreuroorlog tegen Israël en het ontstaan van trainingskampen voor internationale terroristen (2005: 473). Daarom had Israël volgens Kortenoeven militair ingegrepen.

Op 17 mei 1983 werd er een vredesverdrag tussen Israël en Libanon gesloten, waarbij werd afgesproken dat Israël zijn troepen uit Libanon zou terugtrekken (Laqueur en Rubin, 1984: 691-692). Ondanks dat Syrië zijn troepen niet terugtrok, trok Israël wel eenzijdig zijn troepen terug tot Zuid-Libanon omdat de oorlog in Israël impopulair en economisch schadelijk was (Young en Kent, 2004: 540). Deze terugtrekking werd in juni 1985 voltooid.

5.2. De houding van de Nederlandse regering

Aan het begin van de Israëlische inval in Libanon bestond de Nederlandse regering uit het CDA en D66 (link 15). Dit was het Kabinet-Van Agt III. Op 17 juni 1982 liet de regering weten dat de gevechtshandelingen zouden moeten worden gestopt en dat de Israëlische troepen zich uit Libanon dienden terug te trekken (Brief A.A.M. van Agt aan het parlement, 17 juni 1982, nr. 17.100, nr. 101, p.1). De regering had al zijn grote bezorgdheid aan Israël over deze invasie overgebracht en op maximale terughoudendheid aangedrongen. De regering vond de Israëlische inval in geen verhouding staan tot de aanleiding daarvan, namelijk de moordaanslag op de Israëlische ambassadeur. Zodoende werd de inval door de regering krachtig veroordeeld.

5.3. De houding van de Tweede Kamer

Aan het begin van de Israëlische inval bestond het parlement uit het CDA met 48, de PvdA met 44, de VVD met 26, D66 met 17, de PSP met 3, de CPN met 3, de SGP met 3, de PPR met 3 en de RPF met 2 zetels en de GPV met 1 zetel (link 16).

D66 keurde de Israëlische inval in Libanon af (Handelingen 18 juni 1982, 83, p.3803). Ondanks dat D66 de terroristische activiteiten van Palestijnse zijde veroordeelde, stond de Israëlische aanval naar aanleiding daarvan volgens D66 in geen verhouding tot het Palestijnse terrorisme. Hierdoor was de Israëlische inval volgens D66 niet te rechtvaardigen. D66 benadrukte dat ongeveer 10.000 onschuldige Libanese burgers waren overleden door de Israëlische aanval. Volgens D66 was het uitgangspunt van de Israëlische regering, namelijk dat het Palestijns verzet militair kon worden vernietigd, een misvatting. D66 stelde dat Israëlische militaire acties geen einde aan het terrorisme konden maken, omdat dit juist nieuw terrorisme zou creëren. Voor D66 was het herstel van de Libanese soevereiniteit een voorwaarde voor de stabilisatie in het Midden-Oosten (Handelingen 18 juni 1982, 83, p.3804). Volgens D66 kon er alleen vrede in het Midden-Oosten worden bereikt indien er ruimte werd gegeven aan het bestaansrecht van Israël en het zelfbeschikkingsrecht van de Palestijnen middels een vredesregeling. Israël en de andere buitenlandse machten dienden volgens D66 hun troepen terug te trekken uit Libanon, waarbij een VN-vredesmacht zou moeten blijven. Derhalve was D66 het eens met het regeringsstandpunt.

De PvdA veroordeelde de Israëlische aanval, omdat zij deze als een agressieve daad bestempelde die de internationale rechtsorde had geschaad (Handelingen 18 juni 1982, 83, p.3805). Volgens de PvdA was de Israëlische agressie buitenproportioneel en kon deze niet worden gerechtvaardigd door te wijzen op de Palestijnse aanvallen die daaraan vooraf waren gegaan. Tevens veroordeelde zij de terroristische acties van de Palestijnen, waarbij zij verklaarde dat beide partijen het bestand hadden geschonden. Volgens de PvdA was Israël Libanon binnengevallen om verschillende doelen te bereiken, zoals het instellen van een pro-Israëliësch gezag, de verwijdering van Syrische troepen en de Palestijnen te dwingen tot deelname aan autonomiebesprekingen (Handelingen 18 juni 1982, 83, p.3805). De PvdA was tegen de Israëlische militaire actie omdat zij verwachtte dat dit vele mensenlevens zou gaan kosten. Zij benadrukte wel dat Israël het recht had op veilige en erkende grenzen, maar dat zij niet het recht had om onschuldige mensen te doden. Volgens de PvdA leidde deze aanval niet tot de vervulling van de Israëlische wens dat de Palestijnen zich slechts met autonomie tevreden zouden stellen. Daarnaast zou de PLO als vertegenwoordiger van de Palestijnen niet kunnen worden geëlimineerd. Volgens de PvdA was er een botsing van twee gerechtvaardigde nationale aspiraties, namelijk de Joodse en de Palestijnse. Volgens de PvdA was het noodzakelijk voor de vrede dat de Palestijnen ook een eigen staat kregen. Daardoor moesten Israël en de PLO elkaar erkennen, waarbij de PLO moest worden betrokken bij de oplossing van het conflict. De PvdA beoordeelde het regeringsstandpunt als te “karig” en vond dat de regering moest overwegen zijn ambassadeur als teken van protest terug te roepen uit Israël. Verder moest er nagedacht worden aan het maken van een einde aan de Nederlandse voorkeursbehandeling van Israël op het gebied van ontwikkelingssamenwerking. Verder wilde de PvdA geen Nederlandse betrokkenheid bij levering van Amerikaanse gevechtsvliegtuigen aan Israël.

De PPR stelde dat de Israëlische invasie in Libanon het begin was van een poging om de PLO te vernietigen en de Palestijnse aanwezigheid te verminderen (Handelingen 18 juni 1982, 83, p.3807). De PPR was hiertegen omdat dit menselijk leed en oorlogsschade in Libanon had veroorzaakt. Volgens de PPR had het agressieve Israëlische ingrijpen niet alleen het buiten Palestijns artilleriebereik houden van Israël als doel, maar wilde zij ook de Syrische aanwezigheid beëindigen, een pro-Israëlisch regime installeren en de PLO en de Palestijnse infrastructuur vernietigen. Deze reactie werd door de PPR als buitensporig bestempeld. Hierdoor had Israël volgens de PPR bijgedragen aan nog meer spanning in de regio. Ondanks dat de PPR de moordaanslag op de Israëlische ambassadeur afkeurde, beschouwde zij deze aanleiding slechts als een excuus om de lang voorbereide Israëlische invasie uit te voeren. De PPR was een voorstander van het vestigen van een VN-vredesmacht. De PPR sprak zijn steun uit voor de reactie van de regering, waarbij Israël werd veroordeeld en terugtrekking van de Israëlische troepen werd geëist. Daarbij liet de PPR weten de PLO als grote verliezer van het moment te zien en stelde zij dat deze organisatie “moed heeft getoond in de gevechten”. De PPR sprak haar zorg uit over de Palestijnen, omdat zij geen vaste vestigingsplaats hadden en de Israëlische regering geen enkel begrip had voor een rechtvaardige oplossing voor de staatkundige problemen van de Palestijnen (Handelingen 18 juni 1982, 83, p.3808). Volgens de PPR was dit voor Israël wel noodzakelijk indien zij veilige en gegarandeerde grenzen wilde hebben. Volgens de PPR zou de situatie in het Midden-Oosten escaleren indien Israël met zijn militaire superioriteit de Palestijnen zou blijven onderdrukken. De PPR wilde niet dat Nederland zou meewerken aan een eventuele bewapening van Israël.

Het CDA liet weten dat zij, ondanks de instabiliteit van Libanon en de aanwezigheid van de PLO aldaar, de Israëlische inval niet goedkeurde (Handelingen 18 juni 1982, 83, p.3808). Ondanks de instabiliteit in Libanon vond het CDA dat ook dit land recht had op territoriale onschendbaarheid en soevereiniteit. Door de gevallen slachtoffers in Libanon vond het CDA de invasie nog minder aanvaardbaar. Het CDA bekritiseerde het Israëlisch militaire optreden omdat deze geen rekening hield met de burgerbevolking. Volgens het CDA kon alleen een politieke oplossing worden gevonden indien het Palestijnse vraagstuk zou worden opgelost. De reden waarom dit nog niet was opgelost kwam volgens het CDA door het feit dat zowel Israël als de Arabische landen hieraan onvoldoende meewerkten. Het CDA wilde eventueel wel een VN-strijdmacht in Libanon steunen en vond dat de PLO moest worden ontwapend (Handelingen 18 juni 1982, 83, p.3809).

Volgens de CPN kende Israël geen vrede omdat zij de Palestijnen onderdrukte (Handelingen 18 juni 1982, 83, p.3809). Volgens de CPN gebruikte Israël de moordaanslag op zijn ambassadeur in Londen als excuus om “misdadige agressie” te tonen met zijn invasie. Daarom sprak de CPN zijn veroordeling hierover uit. De CPN sloot zich aan bij het standpunt van de PvdA dat Nederland niet betrokken moest worden bij levering van gevechtsvliegtuigen aan Israël. De CPN wilde dat de regering er bij de VS op zou aandringen een einde te maken aan zijn levering van grote hoeveelheden wapens aan Israël (Handelingen 18 juni 1982, 83, p.3810). Verder zou de regering in Europees verband moeten pleiten om pressiemiddelen, zoals handelsakkoorden, in te zetten om Israël te dwingen mee te werken aan een politieke oplossing van het conflict. Nederland diende zich in Europees verband ook op de PLO te richten ter ondersteuning van de Palestijnen. Volgens de CPN had Israël met zijn optreden de internationale rechtsorde overtreden en zou alleen een troepenmacht met VN-mandaat in Libanon mogen optreden.

Volgens de GPV behoorde de Israëlische inval tot een gebeurtenis waarover men beter geen oordeel kon geven gezien de complexiteit van de gebeurtenissen en “uit de gevoelde

spanning tussen wat rechtvaardig en geoorloofd is enerzijds en feitelijke afschuw en verontwaardiging anderzijds” (Handelingen 18 juni 1982, 83, p.3810). De Israëlische inval moest volgens de GPV worden beoordeeld in termen van rechtvaardigheid, waarbij gekeken moest worden of de gebruikte middelen in verhouding stonden tot de militaire doelen. Omdat Israël volgens de GPV op dit punt kon worden bekritiseerd, vond zij een veroordeling van Israël niet misplaatst. Toch stelde de GPV dat er ook moest worden genuanceerd omdat “Israël weliswaar Libanon is binnengevallen, maar het niet heeft aangevallen”. Dit omdat de feitelijke macht in Libanon werd uitgeoefend door twee vijanden van Israël, namelijk de PLO en de Syrische aanwezigheid. Hierdoor had Israël vanuit het oogpunt van het recht op zelfverdediging een rechtvaardiging voor de inval. Zodoende beschouwde de GPV de moordaanslag op de Israëlische ambassadeur in Londen niet als aanleiding tot de inval, maar als de “druppel die de emmer deed overlopen”. De GPV betreurde het dat deze feiten niet in de regeringsverklaring doorklonken. De GPV wees erop dat na de wapenstilstand van 1981 de Palestijnen aanslagen waren blijven plegen in Israël. Zodoende was de naam van de Israëlische operatie ‘Vrede van Galilea’ niet misplaatst. Als deze gegevens niet bij de beoordeling werden betrokken, dan kon er inderdaad worden gesproken over schending van het internationale recht, maar als deze zaken wel hierbij werden betrokken dan was deze beoordeling te eenzijdig. De GPV was het niet eens met de regeringsverklaring dat enkel Israëlische troepen zich uit Libanon moesten terugtrekken. Daarom wilde de GPV dat de Syrische militaire aanwezigheid ook zou worden beëindigd, waardoor de Libanese onafhankelijkheid werkelijk kon worden hersteld.

De VVD liet weten de Israëlische aanval op Libanon “in ernstige mate te betreuren” (Handelingen 18 juni 1982, 83, p.3811). Volgens de VVD had Libanon een echt gezag nodig om zich tegen agressie te kunnen verweren. Daarom moesten niet alleen de Israëlische, maar ook de PLO en Syrische troepen Libanon verlaten. De enige troepen die in Libanon mochten blijven waren VN-troepen. Ondanks dat de VVD het betreurde dat Israël het noodzakelijk vond Libanon binnen te vallen, benadrukte zij dat Noord-Israël het slachtoffer was van aanvallen vanuit Libanees grondgebied. De VVD wilde dat de Libanese soevereiniteit zou worden hersteld met een wettige regering. Zolang er geen oplossing was gevonden voor het Palestijnse probleem zou de PLO volgens de VVD niet verdwijnen. De VVD liet weten het aantal burgerslachtoffers onrustbarend hoog te vinden, maar zich wel realiseerde dat de PLO zich met opzet in vluchtelingenkampen in dichtbevolkte streken had verschanst. De VVD stelde dat de bewondering voor de oprichting van de staat Israël ertoe had geleid dat er minder aandacht was besteed aan het vluchtelingenprobleem in dat gebied. Volgens de VVD moest de situatie van de vluchtelingen worden opgelost omdat deze afbreuk deed aan de stabiliteit in dit gebied.

Volgens de SGP was de moordaanslag op de Israëlische ambassadeur niet de enige oorzaak van de aanval, maar de terreurdaden die vanuit de vele PLO-bases in dichtbevolkte gebieden in Libanon op Israël werden gepleegd (Handelingen 18 juni 1982, 83, p.3812). De SGP zag de PLO als een agressieve organisatie die Israël bedreigde. De oorzaak van de Israëlische aanval lag volgens de SGP bij het feit dat de erkende grenzen van Israël niet werden geëerbiedigd. De SGP wilde dat een VN-macht de vrede in het gebied zou waarborgen. Verder moest er druk op Israël worden uitgeoefend om de strijd te staken. Van de PLO werd geëist dat zij haar handvest zodanig aanpaste dat zij Israël als zelfstandige staat zou erkennen binnen veilige en erkende grenzen. De SGP wilde tevens dat Libanon internationale hulp zou krijgen om de soevereiniteit over haar eigen grondgebied te handhaven.

De PSP veroordeelde de Israëlische inval in Libanon (Handelingen 18 juni 1982, 83, p.3812). Volgens de PSP probeerde Israël de Palestijnen, die zij aanduidde als “volk zonder land”, met militaire middelen te decimeren. Volgens de PSP waren de Palestijnen in de steek gelaten door de Arabische regimes. Zij kwalificeerde de Israëlische inval als buitenproportioneel, omdat deze grootschalig was in vergelijking met de kleine militaire activiteiten van de Palestijnen tegen Noord-Israël en de moordaanslag op de Israëlische ambassadeur. Daarom waren deze gebeurtenissen geen rechtvaardiging voor de aanval op Libanon. De PSP vond dat de Palestijnen een eigen staat moesten krijgen en wilde Israël onder politieke druk zetten om hieraan mee te werken. De PSP benadrukte dat er vele burgerslachtoffers in deze oorlog waren gevallen en dat Israël de internationaal overeengekomen bufferzone in Zuid-Libanon had overschreden (Handelingen 18 juni 1982, 83, p.3813). Volgens de PSP had Israël waarschijnlijk het doel om de Palestijnse aanwezigheid in Libanon onmogelijk te maken, teneinde de annexatie van de Westelijke Jordaanoever en de Gazastrook te vergemakkelijken. De PSP kon zich vinden in de krachtige veroordeling van de Nederlandse regering. Wel vond de PSP dit niet ver genoeg gaan, omdat de regering zich had moeten inzetten voor sanctiemaatregelen tegen Israël. Volgens de PSP moest er een Palestijnse staat worden opgericht en zou dit de oplossing zijn van het conflict in plaats van de legering van een VN-troepenmacht aldaar.

Volgens de RPF was er geen sprake van een echte staatsgemeenschap in Libanon en was dit de reden dat vreemde troepen daar invloed hadden (Handelingen 18 juni 1982, 83, p.3813). De RPF betreurde de opstelling van de Nederlandse regering omdat zij de gevechtshandelingen in het grensgebied niet had benoemd en stelling had genomen tegen de Israëlische inval die in geen verhouding zou staan met de moordaanslag op de Israëlische ambassadeur (Handelingen 18 juni 1982, 83, p.3814). De werkelijke reden van de invasie was volgens de RPF de wederzijdse beschietingen. De kern van het probleem was dat het Palestijnse vraagstuk niet was opgelost en het onvermogen van de Libanese regering en de VN om controle te houden over een effectieve bufferzone tussen Israël en zijn tegenstanders. Volgens de RPF waren Syrië en Palestijnse groeperingen verantwoordelijk voor de schending van de Libanese territoriale integriteit in plaats van Israël. De RPF was het niet eens met de veroordeling van Israël omdat bovengenoemde zaken niet waren meegenomen. De RPF stelde weliswaar dat zij Israël niet haar gang wilde laten gaan, maar benadrukte wel dat er met deze achtergronden rekening diende te worden gehouden. De RPF stelde dat indien Israël schuld trof, dan ook Syrië, de PLO en de VN schuldig waren. Het was volgens de RPF te eenzijdig als de regering enkel haar morele verontwaardiging uitsprak over het aantal oorlogsslachtoffers en oorlogsschade in Libanon. Er moest een oplossing worden gevonden voor het Palestijnse vraagstuk en het Israëlisch veiligheidsvraagstuk. De RPF sprak zich uit voor internationale hulp en een internationale bijdrage aan een vrij en onafhankelijk Libanon. De RPF benadrukte dat Israël Libanon niet was binnengevallen om permanent Libanees grondgebied te bezetten, maar om een gunstige politieke en militaire situatie in Libanon te creëren. De RPF vond dat de Israëlische militaire inval ervoor had gezorgd dat de internationale gemeenschap meer politieke invloed op Libanon kon hebben. Volgens de RPF moesten niet alleen de Israëlische troepen, maar ook andere buitenlandse troepen, zoals de Syrische, Libanon verlaten.

5.4. Samenvatting

Door haar veroordeling van de Israëlische inval in Libanon had de regering een pro-Arabische houding ingenomen. Tevens keurde het CDA, de sociaal-democratische partijen en de liberale partijen in de Tweede Kamer de Israëlische inval in Libanon af. Ondanks de spanningen met de PLO in Libanon, de instabiliteit van dat land en de aanslag op de Israëlische ambassadeur, vonden deze partijen de Israëlische aanval naar aanleiding daarvan niet gerechtvaardigd. Daarom kan eveneens worden geconcludeerd dat deze politieke partijen een pro-Arabische houding hadden ingenomen. Omdat alle bovenstaande politieke partijen gezamenlijk 144 zetels in de Tweede Kamer hadden, kan worden geconcludeerd dat 96% van de Tweede Kamer een pro-Arabische houding had ingenomen.

Van alle bovenstaande partijen namen de sociaal-democratische partijen de meest pro-Arabische houding in. Zij vonden namelijk het regeringsstandpunt niet ver genoeg gaan en wilde dat de regering verschillende pressiemiddelen tegen Israël zou inzetten. De sociaal-democratische PvdA, PSP en PPR hadden in de Tweede Kamer zelfs gepleit voor een onafhankelijke Palestijnse staat.

Alleen de kleine christen-democratische partijen, namelijk de SGP, RPF en GPV, waren tegen een veroordeling van Israël. Zij vonden namelijk dat de regering geen rekening had gehouden met alle feiten. Deze politieke partijen stelden dat Israël uit zelfverdediging had gehandeld door Libanon binnen te vallen, omdat zij vanuit Libanon werd bedreigd door de PLO en Syrië. Omdat deze partijen gezamenlijk 6 zetels in de Tweede Kamer hadden, kan worden geconcludeerd dat 4% van de Tweede Kamer een pro-Israëlische houding innam.

Hoofdstuk 6

De Eerste Intifada van 9 december 1987 tot en met 13 september 1993

6.1. De Eerste Intifada

Na de Libanese oorlog werd de diplomatieke oriëntatie van de Arabische landen en de PLO groter (Thomas, 1999: 245). Zo waren de Arabische landen bereid Israël te erkennen indien dit land zich zou terugtrekken tot de grenzen van voor 1967. Daarvoor moest Israël, middels het voorstel van de Arabische Liga van september 1982, zich geheel terugtrekken uit de bezette Palestijnse gebieden, haar nederzettingen in bezet gebied ontmantelen, de oprichting van een Palestijnse staat onder PLO-leiding toestaan en de niet gerepatrieerde Palestijnse vluchtelingen compensatie betalen (Thomas, 1999: 244). Onder de bezette Palestijnse gebieden vielen volgens dit voorstel Oost-Jeruzalem, de Westelijke Jordaanoever en de Gazastrook. De oorlog in Libanon had de Palestijnse oppositie tegen het Israëlische bestuur en zijn steun aan de PLO vergroot (Thomas, 1999: 244-245).

Volgens Kortenoeven was de “onvrede onder de Palestijnse Arabieren over hun uitzichtloze situatie” de oorzaak van de Intifada en de directe aanleiding “een dodelijk verkeersongeluk in de Gazastrook, waarbij een Israëlische vrachtauto betrokken” was (2005: 301-302). Volgens Thomas waren de groeiende Joodse kolonistenpopulatie, de afroming door Israël van het beschikbare water van de Westelijke Jordaanoever, de hinder van het afsluiten van Palestijnse woongebieden, censuur, avondklokken, deportaties, scholensluiting, terrorisme van Joodse kolonisten, onverschilligheid van de Arabische buurlanden, vernietiging van huizen en andere vormen van collectief straffen de reden voor het uitbreken van de Eerste Intifada (1999: 249-250).

Tot verrassing van alle partijen, waaronder zelfs de PLO, was het ongeluk van 9 december 1987 het begin van een lange en wijdverbreide Intifada, oftewel opstand, tegen het Israëlische bestuur (Young en Kent, 2004: 546). Demonstraties gingen gepaard met stenen gooien naar Israëlische troepen, die daarop vaak hard reageerden door in de menigte te schieten, waardoor betogers werden gedood. Naarmate de opstand groeide werd het Israëlische bestuur internationaal steeds meer gezien als onderdrukkend. Door de Intifada lieten de Palestijnen duidelijk weten het Israëlische bestuur af te wijzen. Omdat de Intifada door het Palestijnse volk werd veroorzaakt, waren zowel de Israëlische regering als de PLO-leiding verrast (Thomas, 1999: 250). Ondanks dat Israël hierop reageerde met geweld, was het na twee jaar nog niet gelukt de opstand neer te slaan (Thomas, 1999: 251-252).

In het eerste jaar van de Intifada werd de PLO, in juni 1988, door de Arabische landen als enige vertegenwoordiger van de Palestijnen erkend (Thomas, 1999: 253). Verder deed Jordanië afstand van zijn claim op de Westelijke Jordaanoever, waardoor de Palestijnen voor een eigen staat konden pleiten. In december werd door Arafat namens de PLO in de Algemene Vergadering van de VN aangekondigd dat de PLO Israëls recht van bestaan erkende en terrorisme veroordeelde (Thomas, 1999: 254).

Uiteindelijk werden er op 13 september 1993 in het Witte Huis door de Palestijnse leider Arafat en de Israëlische premier Rabin de Oslo Vredes Akkoorden ondertekend (Young en Kent, 2004: 702). In deze akkoorden werd onder andere een agenda voor toekomstige handelingen afgesproken en bepaald dat de Palestijnen bepaalde zaken zelf mochten regelen (Thomas, 1999: 264-265). Verder zou Israël zijn troepen terugtrekken uit Jericho en de Gazastrook ten behoeve van de Palestijnse Autoriteit. Volgens Thomas waren de Akkoorden alleen mogelijk omdat bepaalde gevoelige thema's buiten beschouwing werden gelaten, zoals de volledige Palestijnse soevereiniteit op de Westelijke Jordaanoever en de Gazastrook, Joodse nederzettingen, Palestijnse vluchtelingen terugkeer en Oost Jeruzalem (Thomas, 1999: 265). De PLO erkende voor het eerst de staat Israël en zijn recht om in veiligheid en vrede te kunnen bestaan (Thomas, 1999: 266). Verder accepteerde de PLO VN-resoluties 242 (link 17) en 338 (link 18). Verder zwoer Arafat geweld af en nam de verantwoordelijkheid op zich voor het gedrag van alle PLO-elementen. In ruil daarvoor erkende Israël de PLO als de Palestijnse vertegenwoordiger waarmee zij kon onderhandelen.

6.2. De houding van de Nederlandse regering

Aan het begin van de Intifada in 1987 bestond de Nederlandse regering uit het CDA en de VVD (link 19). Dit was het Kabinet Lubbers-II. Op 1 februari 1988 liet de regering weten ongerust te zijn over de gewelddadige ontwikkelingen in de Palestijnse Gebieden (Brief H. van der Broek aan het parlement, 1 februari 1988, nr. 20.200, hoofdstuk V, nr. 78, p.1). Volgens haar was de diepere oorzaak daarvan het ontbreken van de mogelijkheid op een politieke oplossing in het conflict tussen Israël en de Arabieren. De regering pleitte voor een vreedzame oplossing, waarbij zowel het bestaansrecht van Israël als de legitieme rechten van de Palestijnen werden erkend. Volgens de regering moesten Israël en de Palestijnen de VN-resoluties 242 en 338 aanvaarden omdat deze zouden kunnen leiden tot een politieke oplossing.

De regering stelde dat Israël met zijn harde optreden om de orde te herstellen internationale kritiek had uitgelokt (Brief H. van der Broek aan het parlement, 1 februari 1988, nr. 20.00, hoofdstuk V, nr. 78, p.2). Zij benadrukte dat de Israëlische ordehandhavers ook hadden geschoten op stenengooiende betogers, waarbij vrouwen en kinderen waren getroffen. De regering liet weten dat zij haar verontrusting had uitgesproken tegen Israël over de ontwikkelingen in de bezette gebieden. Zij had er bij de Israëlische regering op aangedrongen geen Palestijnen "te deporteren" en meer militaire terughoudendheid in acht te nemen. Volgens de regering moesten beide partijen het geweld beëindigen. Verder liet de regering weten dat zij zich zou blijven inzetten voor de verbetering van de economische ontwikkeling, emancipatie en de leefomstandigheden in de bezette gebieden. Nieuwe hulpaanvragen ten behoeve van de Palestijnse vluchtelingen zou zij in "welwillende overweging" nemen.

Op 10 februari 1988 stelde de regering dat Israël met zijn optreden in de bezette gebieden buitenproportioneel geweld had gebruikt om de orde te handhaven (Verslag van een mondeling overleg, 20.200, hoofdstuk V, nr. 90, p.7). De regering sprak zijn hoop uit dat er een internationale vredesconferentie bijeen zou worden geroepen door de VN, waaraan ook Israël en de vertegenwoordigers van de Palestijnen zouden moeten deelnemen (Verslag van een mondeling overleg, 20.200, hoofdstuk V, nr. 90, p.8). De regering liet weten de Nederlandse beleidslijn, waarbij enkel op ambtelijk niveau contact met de PLO zou worden gehouden, niet te willen wijzigen en zodoende niet het contact tot op regeringsniveau te

willen ophogen (Verslag van een mondeling overleg, 20.200, hoofdstuk V, nr. 90, p.9).

6.3. De houding van de Tweede Kamer

Tijdens het uitbreken van de Eerste Intifada bestond het parlement uit het CDA met 54, de PvdA met 52, de VVD met 27, D66 met 9, de SGP met 3 en de PPR met 2 zetels en de PSP, GPV en RPF met ieder 1 zetel (link 20).

Het CDA gaf aan “zeer bezorgd te zijn over het geweld in de Bezette Gebieden” en “dat hieruit in ieder geval de conclusie kan worden getrokken dat kogels en knuppels niet de frustraties kunnen uitbannen van mensen die reeds meer dan 20 jaar onder het bestuur van een bezettende macht leven. Evenmin zal het geweld van Palestijnen in deze gebieden bijdragen tot een versneld realiseren van hun legitieme rechten” (Verslag van een mondeling overleg, 20.200, hoofdstuk V, nr. 90, p.1). Omdat Israël een democratisch land is, kon dit land zich volgens het CDA minder permitteren dan een autocratisch regime om op een harde manier de orde te handhaven. Een democratisch land moest volgens het CDA rekening houden met de mensenrechten en geen disproportioneel geweld gebruiken voor ordehandhaving. Het CDA was het eens met het regeringsstandpunt dat het geweld van beide partijen moest worden gestopt. Volgens het CDA werden mensenrechten in de Bezette Gebieden geschonden door het Israëlische optreden (Verslag van een mondeling overleg, 20.200, hoofdstuk V, nr. 90, p.2). Het CDA betreurde dat Israël en de Palestijnen niet in staat waren tot een duurzame politieke overeenkomst te komen omdat dit de enige oplossing zou zijn voor het conflict.

Ondanks dat de PvdA aangaf zich op hoofdlijnen te kunnen vinden in de regeringsverklaring, was zij niet helemaal tevreden met deze verklaring (Verslag van een mondeling overleg, 20.200, hoofdstuk V, nr. 90, p.2). Dit kwam omdat de regering de woorden “verontwaardiging” of “veroordelen” niet had gebruikt. Volgens de PvdA was de diepere oorzaak van de onlusten in de Palestijnse Gebieden het ontbreken van een politieke oplossing, waarbij ook recht moest worden gedaan aan de legitieme aspiraties van Israël. Volgens de PvdA hielden deze legitieme aspiraties voor Israël in dat het recht had op erkenning van veilige en erkende grenzen, waarbij voor de Palestijnen moest gelden dat zij minimaal recht hadden op “een territoriale expressie van zijn aspiraties”. De PvdA pleitte voor een internationale vredesconferentie waarbij de PLO moest worden betrokken en dat de regering niet alleen op ambtelijk, maar ook op regeringsniveau, contact diende te leggen met de PLO (Verslag van een mondeling overleg, 20.200, hoofdstuk V, nr. 90, p.2-3).

Ook de VVD onderschreef het regeringsstandpunt dat het ontbreken van perspectief op een politieke oplossing de oorzaak was van de onrust in het gebied (Verslag van een mondeling overleg, 20.200, hoofdstuk V, nr. 90, p.3). Volgens de VVD had de groeiende legitimiteit van de PLO niet bijgedragen aan een oplossing van het conflict. De VVD stelde dat van Israël als soevereine staat niet kon worden verlangd dat zij zou gaan onderhandelen met de PLO, omdat deze organisatie het bestaansrecht van Israël weigerde te erkennen. De VVD was tegen de statusverhoging van de PLO, waarbij er contacten op regeringsniveau zouden worden gelegd. De VVD stelde dat zij een duidelijk onderscheid maakte tussen de legitimiteit van de PLO en de legitieme rechten van het Palestijnse volk, waarbij zij geen belangrijke rol aan de PLO bij de vredesbesprekingen wilde toekennen. Verder ondersteunde de VVD het regeringsstandpunt dat zij zich zou gaan inzetten voor de verbetering van de levensomstandigheden in de Palestijnse Gebieden (Verslag van een mondeling overleg, 20.200, hoofdstuk V, nr. 90, p.4).

Ondanks dat D66 liet weten dat de regering scherpere bewoordingen had moeten gebruiken in het uitdrukken van de mensenrechtenproblemen in de bezette gebieden, kon zij zich in grote lijnen in de regeringsverklaring vinden (Verslag van een mondeling overleg, 20.200, hoofdstuk V, nr. 90, p.4).

De SGP vond dat het harde Israëliëse ingrijpen was uitgelokt (Verslag van een mondeling overleg, 20.200, hoofdstuk V, nr. 90, p.4). Daarom werd er volgens de SGP te eenzijdig over het conflict bericht, omdat de kritiek zich voornamelijk op Israël richtte. De SGP benadrukte dat Israël een kwetsbaar democratisch land was dat zich bevond in een vijandige omgeving. Daarom had Israël het recht om redelijk geweld te gebruiken bij ordeverstoringen (Verslag van een mondeling overleg, 20.200, hoofdstuk V, nr. 90, p.5). Ondanks dat de SGP vond dat een oorzaak van de gebeurtenissen de uitzichtloze situatie van de Palestijnen was, kon Israël daarvoor niet als hoofdschuldige worden aangemerkt. Wel onderschreef zij de oproep tot terughoudendheid om verdere escalatie te voorkomen. Daarbij was zij tegen het leggen van eenzijdige druk op Israël, omdat dat de Palestijnen zou stimuleren door te gaan met de onlusten. Ondanks dat de SGP voorstander was voor het betrekken van de Palestijnen bij een internationale vredesconferentie, had zij haar twijfels over de rol van de PLO als vertegenwoordiger van de Palestijnen. De SGP was er wel een voorstander van om een kritisch dialoog met Israël aan te gaan.

Volgens de PPR had de regering veel scherpere bewoordingen moeten gebruiken om zijn zorg uit te spreken over mensenrechtenschendingen in de bezette gebieden (Verslag van een mondeling overleg, 20.200, hoofdstuk V, nr. 90, p.5). Ondanks dat de PPR liet weten zich in de algemene lijn van het regeringsbeleid te kunnen vinden, stelde zij dat het te vrijblijvend was “om te spreken over legitieme rechten van het Palestijnse volk, zonder daar concrete initiatieven ter verwezenlijking van die rechten aan te verbinden.” De PPR vond dat de PLO rechtstreeks diende te worden betrokken bij een vredesconferentie en dat de regering daar rechtstreeks contact mee diende te hebben in plaats van enkel op ambtelijke niveau. Verder pleitte de PPR ervoor om de achterstand in de economische ontwikkeling van de Palestijnse gebieden te verminderen.

De PSP liet weten dat door de escalatie de noodzaak van een politieke oplossing steeds duidelijker werd, omdat zij constateerde dat de opstand in de bezette gebieden zich uitbreidde en de reactie van het Israëliëse leger daarop steeds scherper werd (Verslag van een mondeling overleg, 20.200, hoofdstuk V, nr. 90, p.5). De PSP wilde dat Israël rekening moest blijven houden met de mensenrechten (Verslag van een mondeling overleg, 20.200, hoofdstuk V, nr. 90, p.5-6). Volgens de PSP moest worden erkend dat de Palestijnen de PLO als hun wettelijke vertegenwoordiging beschouwden (Verslag van een mondeling overleg, 20.200, hoofdstuk V, nr. 90, p.6). Verder wilde de PSP dat vertegenwoordigers van de Nederlandse ambassades in Egypte en Syrië vaker de bezette gebieden zouden bezoeken om onder andere onderzoek naar de gezondheidszorg aldaar te verrichten.

De GPV liet weten zich te scharen achter de regeringsverklaring (Verslag van een mondeling overleg, 20.200, hoofdstuk V, nr. 90, p.6). De RPF was bezorgd over de onlusten in het gebied en vond het een goede zaak dat Israël zelf het initiatief had genomen om de rust te herstellen (Verslag van een mondeling overleg, 20.200, hoofdstuk V, nr. 90, p.6). Omdat Nederland zich daarom volgens de RPF terughoudend diende op te stellen had zij moeite “met de bestraffende vermaningen aan Israël” van de Nederlandse regering die zij met andere Europese landen had ingenomen. Volgens de RPF lag het probleem bij de Arabische landen en niet bij Israël. De media berichtte volgens de RPF te eenzijdig negatief over het Israëliëse optreden, omdat zij te weinig aandacht besteedde aan de oorzaak daarvan. De RPF gaf daarbij

aan dat zij niet alle handelingen van individuele militairen binnen het Israëlische leger wilde goedpraten, maar benadrukte dat dit leger niet was getraind om met deze onlusten om te gaan. Zij stelde dat “de Bijbelse profetie aangeeft, dat de grenzen van Israël zich in de toekomst verder zullen kunnen uitstrekken dan op dit moment het geval is. De stelling dat de Westoever onder het Israëlische mandaat valt en het dus gaat om binnenlandse onlusten, achtte hij dan ook alleszins verdedigbaar” (Verslag van een mondeling overleg, 20.200, hoofdstuk V, nr. 90, p.7). Ondanks dat de RPF vond dat de regering zich moest blijven inzetten voor politiek overleg tussen de Palestijnen en Israël, wees zij betrokkenheid van de PLO af zolang zij de vernietiging van de staat Israël nastreefde. De RPF wilde dat de regering zich krachtig moest verzetten tegen eventuele toekomstige voorgestelde internationale boycotmaatregelen tegen Israël.

6.4. Samenvatting

De regering sprak zich niet uit over de schuldvraag van het conflict, omdat zij enkel aangaf dat de diepere oorzaak van de onlusten in de Palestijnse Gebieden het ontbreken was van de mogelijkheid op een politieke oplossing in het conflict tussen Israël en de Arabieren. De regering riep beide partijen op het geweld te staken en liet weten dat zowel het bestaansrecht van Israël als de legitieme rechten van de Palestijnen moesten worden erkend. Ondanks dat de regering verklaarde dat zij vond dat Israël buitenproportioneel geweld had gebruikt, stelde zij ook dat zij haar contacten op ambtelijk niveau met de PLO niet wilde ophogen naar regeringsniveau. Door de bovenstaande verklaringen kan worden geconcludeerd dat de regering een neutrale houding ten opzichte van dit conflict had ingenomen.

Het CDA en de GPV schaarden zich achter de regeringsverklaring. Ondanks dat het CDA zich uitsprak tegen het harde Israëlische optreden en mensenrechtenschendingen, benadrukte zij dat het geweld van beide partijen moest worden beëindigd en dat het Palestijnse geweld niet zou bijdragen tot het versneld realiseren van hun legitieme rechten. Net als de regering betreurde het CDA dat Israël en de Palestijnen niet in staat waren om tot een duurzame politieke overeenkomst te komen, omdat dit de enige oplossing zou zijn voor het conflict. Daarom kan worden geconcludeerd dat het CDA, ondanks zijn verscherpte toon ten opzichte van Israël in vergelijking met de vorige conflicten in dit onderzoek, ook een neutrale houding had ingenomen. Door hun gezamenlijke zetelaantal van 55, kan worden geconcludeerd dat 36,66% van de Tweede Kamer een neutrale houding had ingenomen ten opzichte van dit conflict.

Ondanks dat de PvdA en de PPR aangaven zich in de hoofdlijnen van de regeringsverklaring te kunnen vinden, vonden zij dat de regering het Israëlische optreden harder had moeten veroordelen. Beide partijen wezen op de legitieme rechten van de Palestijnen, waarbij de PvdA ook verwees naar de legitieme aspiraties van Israël. De PSP gaf aan dat Israël rekening moest blijven houden met de mensenrechten, ondanks de uitbreiding van de opstand. Alle sociaal-democratische partijen hadden bij de regering gepleit om de status van haar contact met de PLO te verhogen van ambtelijk naar regeringsniveau. Door bovenstaande feiten kan worden geconcludeerd dat alle sociaal-democratische partijen een pro-Arabische houding hadden ingenomen. Ondanks dat het sociaal-liberale D66 aangaf zich in grote lijnen te kunnen vinden in de regeringsverklaring, vond zij dat de regering scherpere bewoordingen had moeten gebruiken inzake het uitdrukken van de mensenrechtenproblemen in de bezette gebieden. Daarom kan worden geconcludeerd dat zij ook een pro-Arabische houding had ingenomen. Door het gezamenlijke zetelaantal van 64 van deze vier partijen, kan worden

geconcludeerd dat 42,67% van de Tweede Kamer een pro-Arabische houding innam.

De SGP en de RPF namen een duidelijke pro-Israëlische houding in door te stellen dat het harde Israëlische ingrijpen was uitgelokt, de kritiek op Israël te eenzijdig was en dat zij tegen het leggen van druk op Israël waren. Zij vonden dat Israël het recht had om de orde te handhaven en dat het probleem lag bij de vijandig gezinde Arabische landen. Verder wezen deze partijen de PLO af als vertegenwoordiger van de Palestijnen. De conservatief-liberale VVD onderschreef het regeringsstandpunt dat het ontbreken van perspectief op een politieke oplossing de oorzaak was van de onrust in het gebied. Daarbij benadrukte zij dat de groeiende legitimiteit van de PLO niet had bijgedragen tot een oplossing van het conflict en dat van Israël niet kon worden verlangd dat zij zou gaan onderhandelen met deze organisatie. De VVD nam duidelijk afstand van de PLO door te stellen dat zij tegen het aangaan van contacten op regeringsniveau met deze organisatie was en een verschil maakte tussen de legitieme rechten van de Palestijnen en de PLO. Omdat de VVD zich ook niet had aangesloten bij de kritiek op het Israëlische geweld, kan worden geconcludeerd dat de VVD een pro-Israëlische houding had ingenomen. Met het gezamenlijke zetelaantal van bovenstaande partijen, namelijk 31, kan worden geconcludeerd dat 20,67% van de Tweede Kamer een pro-Israëlische houding had ingenomen.

Hoofdstuk 7

De Tweede Intifada van 28 september 2000 tot en met augustus 2005

7.1. De Tweede Intifada

Na de Oslo Akkoorden van september 1993 werden de afspraken door de rivaliserende partijen niet uitgevoerd, omdat de einddoelen van deze partijen zo strijdig waren dat het sluiten van een definitief vredesakkoord onwaarschijnlijk was (Young en Kent, 2004: 703). Zo wilde Israël de Intifada beëindigen en vrede met de Arabische buurstaten bereiken, terwijl zij tegelijkertijd de Palestijnen politiek en economisch bleven domineren. Daarbij wilde Israël dat de PLO-leider Arafat zou voorkomen dat Palestijnen geweld tegen haar zouden gebruiken. Tevens wilde Israël de Joodse nederzettingen op de Westelijke Jordaanoever en geheel Jeruzalem behouden. De Palestijnen wilden daarentegen een onafhankelijke staat op de Westelijke Jordaanoever en de Gazastrook en de mogelijkheid van terugkeer van de Palestijnse vluchtelingen naar hun voorouderlijke huizen in Israël.

Desondanks kon het vredesproces volgens Young en Kent toch vorderingen maken (2004: 703). Zo werden Israëlische troepen uit verschillende Palestijnse gebieden teruggetrokken, zodat in deze gebieden een Palestijnse autonomie mogelijk werd. Daardoor konden in deze gebieden de eerste Palestijnse verkiezingen van 1996 worden gehouden, die door Arafat en zijn al-Fatah partij van de PLO werden gewonnen. Toen premier Netanyahu van de Likoeed partij in Israël aan de macht kwam zette hij in formele zin het Vredesproces voort, maar deed tegelijkertijd zo weinig mogelijk concessies omdat hij een tegenstander was van het Vredesproces. Zo verzette hij zich tegen belangrijke terugtrekkingen van de Westelijke Jordaanoever en ondersteunde in plaats daarvan nieuwe Joodse nederzettingen in dat gebied (Young en Kent, 2004: 704). Hieraan kwam tijdelijk een einde toen Netanyahu de verkiezingen verloor en als premier werd opgevolgd door Barak. Premier Barak nam het Vredesproces voortvarend op en was bereid de Palestijnen meer concessies te doen. Omdat Barak geen duidelijke parlementaire meerderheid had, viel zijn fragiele coalitie in juli 2000 uiteen omdat hij teveel concessies aan de Palestijnen zou hebben gedaan.

Ondanks dat Arafat de controle over een autonoom gebied had, was dit slechts een fractie van de Westelijke Jordaanoever (Young en Kent, 2004: 704). Door teleurstelling onder de Palestijnen was de situatie gespannen waardoor zij uiteindelijk de Tweede Intifada uitriepen. De aanleiding van de Tweede Intifada was op 28 september 2000, toen de Israëlische politicus Sharon de Tempelberg in Jeruzalem, één van de heilige plaatsen van de islam, bezocht (Young en Kent, 2004: 705). Volgens Kortenoeven was dit omstrede bezoek aan de Tempelberg de Palestijnse lezing van de aanleiding van de Tweede Intifada (2005: 304). De werkelijke aanleiding van de Tweede Intifada is volgens Kortenoeven de Israëlische lezing. Volgens deze lezing was er namelijk geen aanleiding voor de Tweede Intifada, omdat er op deze datum uitvoering werd gegeven aan de door de PLO in de zomer van 2000 “geplande

gewelddadige confrontatie, zoals ronduit werd toegegeven door Palestijnse regeringsfunctionarissen”. Deze noemt Kortenoeven de ‘Al-Aksa-terreuroorlog’.

In 2002 begon Israël met de bouw van de veiligheidsmuur om zich van de Westelijke Jordaanoever af te scheiden, welke in 2004 door het Internationale Hof werd veroordeeld omdat dit in strijd was met het internationaal recht (Smith, 2006: 60). Verder ontwierp premier Sharon een eenzijdig vredesplan waarbij de Gazastrook, pas na de officiële beëindiging van de Tweede Intifada in augustus 2005, werd ontruimd (link 21).

De Palestijnse Autoriteit daalde in populariteit onder de Palestijnen omdat deze zich schuldig maakte aan nepotisme, corruptie, incompetentie en het misbruik van mensenrechten (Smith, 2006: 59). Toen Arafat in november 2004 overleed, voelde de Palestijnen zich nog minder verbonden met zijn PLO, waardoor Hamas in januari 2006 de Palestijnse verkiezingen kon winnen.

Op 30 april 2003 presenteerde de VS, EU, VN en Rusland, ook wel het Kwartet genoemd, de routekaart naar vrede aan Israël en de Palestijnen (Muasher, 2008: 185). In november 2003 werd de Routekaart tussen Israël en de Palestijnen door de Veiligheidsraad als VN-beleid aangenomen, waarbij er voor een tweestaten oplossing werd gepleit (Muasher, 2008: 198). Uiteindelijk sloten Israël en de Palestijnen in 2005 een wapenstilstand waarbij de Tweede Intifada officieel werd beëindigd (link 21).

7.2. De houding van de Nederlandse regering

Aan het begin van de Tweede Intifada in 2000 bestond de Nederlandse regering uit de PvdA, VVD en D66 (link 22). Dit was het Kabinet Kok-II. De regering gaf aan dat zij op 7 oktober 2000 voor de resolutie in de VN-Veiligheidsraad had gestemd, waarin het excessieve geweld tegen de Palestijnen werd veroordeeld en de provocatie op 28 september bij de Tempelberg en het daarop volgende geweld werden betreurd (26.301, nr. 32, p.6). Verder riep deze resolutie op tot een onmiddellijke beëindiging van het geweld en de hervatting van het vredesproces.

Op 20 oktober 2000 liet de regering weten dat de onlusten voornamelijk zouden zijn veroorzaakt door de lang levende frustraties van de in de Westelijke Jordaanoever en Gazastrook woonachtige Palestijnen (Brief minister van buitenlandse zaken, 20 oktober 2000, nr. 23.432, nr. 31, p.2). Het was volgens de regering een nieuw feit dat ook de Arabische inwoners van Israël bij deze Intifada waren betrokken. Dit kwam omdat deze groep een achtergestelde positie binnen Israël zou innemen. Volgens de regering was de explosieve situatie onder de Palestijnen te wijten aan de teleurstelling over de gebrekkige resultaten van het Vredesproces, aan hun ongenoegen over de Palestijnse leiders “die zij als ondemocratisch en corrupt” beschouwden en de “talrijke slachtoffers en de ongelijke machtsmiddelen”.

De regering stelde dat Nederland goede relaties onderhield met zowel de Palestijnen als Israël (Brief minister van buitenlandse zaken, 20 oktober 2000, nr. 23.432, nr. 31, p.4). Volgens de regering kon zij zich door de goede band met Israël ook kritisch uitlaten, waarbij zij kritiek leverde op het bezoek van toenmalig oppositieleider Sharon aan de Tempelberg. De regering bestempelde deze daad als provocatief, omdat volgens haar duidelijk was dat dit scherpe tegenacties zou oproepen. Tevens bestempelde zij het gebruikte Israëlische geweld om de daaropvolgende gewelduitbarsting te hanteren als excessief. Verder stelde de regering dat de

gewelddadigheden van de Palestijnen eveneens werden betreurd en veroordeelde daarbij het vernielen van Joodse heiligdommen. De regering stelde dat Nederland intensief contact had gehad met zowel de Palestijnen als de Israëlische leiders om haar bijdrage te leveren aan de hervatting van de onderhandelingen.

7.3. De houding van de Tweede Kamer

Aan het begin van de Tweede Intifada bestond het parlement uit de PvdA met 45, de VVD met 38, het CDA met 29, D66 met 14, GroenLinks met 11, de SP met 5, de RPF met 3, de SGP met 3 en de GPV met 2 zetels (link 23).

Het CDA liet weten grote zorgen te hebben over de situatie in het Midden-Oosten en stelde dat het Vredesproces sinds de Oslo Akkoorden mede was vastgelopen omdat de moeilijkste punten als laatste moesten worden beslist (17^e Vergadering, p.1201). Volgens het CDA zaten zowel de Israëlische premier Barak als de Palestijnse leider Arafat in een moeilijke positie, waarbij Arafat leek te radicaliseren en de binnenlandse positie van premier Barak zwak was. Volgens het CDA had premier Barak “zijn nek uitgestoken”. Het CDA stelde dat beide partijen moesten stoppen met het geweld (17^e Vergadering, p.1212). Volgens het CDA had premier Barak namens Israël zeer vergaande concessies gedaan tijdens de onderhandelingen met als doel om tot gezamenlijke afspraken te komen die tot een Palestijnse staat hadden kunnen leiden (17^e Vergadering, p.1202). Nederland moest Israël niet eenzijdig veroordelen omdat dit premier Barak nog meer zou isoleren (17^e Vergadering, p.1201). Dit zou namelijk tot gevolg hebben dat hij anti-Palestijnse maatregelen zou moeten nemen, waarbij Arafat weer zou worden verleid om de Intifada voort te zetten. Het CDA erkende dat de frustraties onder de Palestijnen groot waren, maar dat deze niet alleen te wijten waren aan het moeizame Vredesproces of het door het CDA afgewezen Israëlische nederzettingenbeleid. Volgens het CDA had dit namelijk ook te maken met de lage levensstandaard en de corrupte Palestijnse Autoriteit. Het CDA wilde dat Nederland daarom zou aandringen op goed bestuur in de Palestijnse gebieden. Het CDA sprak zijn hoop uit dat de leiders van beide partijen hun achterbannen zouden overtuigen om geweld af te zweren en in plaats daarvan te onderhandelen. Het CDA liet weten een tegenstander van het eenzijdig uitroepen van een Palestijnse staat te zijn, omdat het bestaan van deze staat een uitkomst zou kunnen zijn van een overeenkomst die ook door Israël moest worden ondersteund (17^e Vergadering, p.1201).

GroenLinks liet weten dat de regering voor een levensvatbare Palestijnse staat moest pleiten, waarbinnen de Palestijnen bewegingsruimte zouden moeten hebben (17^e Vergadering, p.1201). Volgens GroenLinks toonde het geweld aan dat het Vredesproces voor de Palestijnen onvoldoende was om een geloofwaardige toekomst te ontwikkelen (17^e Vergadering, p.1202). GroenLinks benadrukte dat er met name veel doden vielen aan Palestijnse zijde (17^e Vergadering, p.1211). Ondanks dat GroenLinks beaamde dat ook de Palestijnen geweld gebruikten, waar zij op tegen was, stelde zij dat alleen Israël zich schuldig maakte aan “excessief geweld” (17^e Vergadering, p.1212). Ondanks dat de regering dit geweld aanvankelijk had veroordeeld in de Tweede Kamer en de VN-Veiligheidsraad, had zij haar steun niet uitgesproken voor een resolutie in de Algemene Vergadering van de VN door zich van stemming te onthouden. GroenLinks was het niet met deze stemonthouding eens. GroenLinks vond dat Nederland in EU-verband druk moest uitoefenen op Israël om het geweld te stoppen. Ondanks dat GroenLinks ook druk op de Palestijnse Autoriteit wilde uitoefenen om de Intifada te stoppen, wilde zij dat er op Israël een zeer harde druk moest worden uitgeoefend omdat deze partij zich schuldig maakte aan “excessief geweld”.

De PvdA stelde dat zij zich achter de kritische opstelling van de regering schaarde ten opzichte van zowel Israël als de Palestijnen (17^e Vergadering, p.1208). Zij vond het een goede zaak dat Nederland met beide partijen goede relaties onderhield. De PvdA vond dat het geweld van het Israëlijsche leger, dat zij als excessief bestempelde, moest worden veroordeeld. De PvdA beschouwde het als een gevaar als er een politiek was van “afgrenzing, isolering en economische scheiding”. Daarom vond de PvdA dat Nederland in EU-verband haar economische relaties moest inzetten om verbindingen te zoeken voor een regionale benadering.

De SP stelde dat er aan de VN-resoluties die gingen over gelijke rechten voor de Palestijnen en Israëliërs, de vluchtelingenterugkeer en de ontruiming van de bezette gebieden geen uitvoering waren gegeven (17^e Vergadering, p.1219). De SP benadrukte dat er vooral aan Palestijnse zijde doden waren gevallen, waarbij “stenen van kinderen worden beantwoord met kogels van soldaten”. De SP vond dat Israël excessief geweld had gebruikt, dat zij veroordeelde. De SP wilde daarom dat de regering maatregelen zou nemen tegen Israël, zoals het instellen van een wapenembargo en het opschorten van zijn militaire samenwerking. Ook zouden de voordelen die Israël had in een verdrag met betrekking tot export –en investeringsvoordelen moeten worden bevroren. Desgevraagd liet de SP weten dat zij ook het gedrag van de Palestijnen wilde onderzoeken en dat de Palestijnen eventueel konden worden gesanctioneerd door bevrozing van de bevoordeling op het gebied van export en andere financiële steun (17^e Vergadering, p.1220).

De heer Van Middelkoop liet namens de Christenunie, die bestond uit de fractieleden van de RPF en GPV, weten de standpunten van de SP eenzijdig anti-Israëlijsch te vinden (17^e Vergadering, p.1219). Er diende volgens de ChristenUnie kritiek te worden uitgeoefend op het gedrag van de Palestijnse leider Arafat en de misstanden in de Palestijnse gebieden, zoals mensenrechtenschendingen en corruptie. Volgens de ChristenUnie was Israël in het bijzonder niet gespaard bij het veroordelen van geweld en had de Nederlandse regering eerder bij de stemming van 28 september bij de VN-Veiligheidsraad de schuld bij Israël gelegd (17^e Vergadering, p.1227). Dat de regering hiermee had ingestemd vond de ChristenUnie veel belangrijker dan het onthouden van haar stem bij de Algemene Vergadering van de VN. Volgens de ChristenUnie had een deel van de uitzichtloosheid van de Palestijnse vluchtelingen te maken met het feit dat er gebrek aan deugdelijk bestuur was in de Palestijnse gebieden en dat de Arabische wereld deze in hun vluchtelingenkampen liet verpauperen (17^e Vergadering, p.1229). Omdat de Palestijnse Autoriteit hulpgeld vanuit Europa ontving, vond de ChristenUnie dat deze onder druk moest worden gezet om goed bestuur te realiseren (17^e Vergadering, p.1230).

Ondanks dat D66 liet weten verbaasd te zijn over het feit dat Nederland, anders dan de meeste Europese landen, zich van een stem had onthouden bij de VN, nam zij zelf nog geen standpunt in omdat zij aangaf de resolutie tekst nog niet van de minister te hebben ontvangen (17^e Vergadering, p.1224).

De SGP liet weten dat zij haar solidariteit en diepe verbondenheid met “het beproefde volk van Israël” uitsprak op grond van de Bijbel (17^e Vergadering, p.1232). De SGP keurde de Nederlandse opstelling ten opzichte van Israël af, omdat de regering niet tegen de resolutie in de Algemene Vergadering van de VN, die Israël veroordeelde, had gestemd, maar zich in plaats daarvan van stemming had onthouden. De SGP bestempelde deze resolutie als eenzijdig. De opstelling van de regering bestempelde de SGP als vaak eenzijdig pro-Palestijns. Desgevraagd liet de SGP weten dat zij vond dat Israël “natuurlijk ook is onderworpen aan de regels van het volkenrecht en de rechtsstaat” en dat daaruit het mogelijk

en soms noodzakelijk was “om op het handelen van de staat Israël kritiek te hebben”. Desalniettemin vond de SGP dat het eenzijdig was van de regering om het “excessieve geweld van Israël” te veroordelen, omdat zij in haar voortbestaan werd bedreigd en er zodoende sprake was van zelfbescherming (17^e Vergadering, p.1232-1233).

De VVD gaf op 23 november 2000 aan dat zij weliswaar bezorgd was over de situatie in het Midden-Oosten, maar dat het eenzijdige terechtwijzen van Israël niet passend was (26.301, nr. 34, p.5). Volgens de VVD namen partijen die kinderen inzetten bij geweldsuitbarstingen “een zware, onaanvaardbare verantwoordelijkheid op zich”. Uit deze zinsnede kan duidelijk worden opgemaakt dat de VVD de inzet van kinderen een Palestijnse verantwoordelijkheid vond. Tijdens dit overleg gaf D66 nog steeds niet zijn standpunt weer inzake de Tweede Intifada.

7.4. Samenvatting

De regering veroordeelde aan het begin van de Tweede Intifada het excessieve Israëlische geweld tegen de Palestijnen. Verder gaf zij aan de provocatie van toenmalig oppositieleider Sharon op de Tempelberg en het daarop volgende geweld te betreuren. Het Palestijnse geweld werd daarentegen in minder sterke bewoordingen afgewezen. Wel veroordeelde de regering het vernielen van Joodse heiligdommen. Zij stelde dat de onlusten voornamelijk werden veroorzaakt door de frustraties van de Palestijnen. Deze kwam voort uit de teleurstelling over de gebrekkige resultaten in het Vredesproces, hun ongenoegen over de Palestijnse leiders en de ongelijke machtsmiddelen. Daarbij benadrukte de regering dat de Palestijnse inwoners in Israël bij de Intifada waren betrokken door hun achtergestelde positie die zij binnen Israël innamen. De regering vermeldde dus niets over de Israëlische versie de lezing, namelijk dat er geen aanleiding voor de Tweede Intifada zou zijn, maar dat deze van tevoren door de PLO zou zijn gepland. Door bovenstaande feiten kan worden geconcludeerd dat de regering een pro-Arabische houding had ingenomen.

Het CDA benadrukte dat Israël zeer vergaande concessies aan de Palestijnen had gedaan die tot een Palestijnse staat hadden kunnen leiden, terwijl PLO-leider Arafat leek te radicaliseren. Zij stelde verder dat Israël niet eenzijdig zou moeten worden veroordeeld. Het CDA sprak zich uit tegen het geweld van beide partijen. Verder benadrukte zij dat de Palestijnse frustraties niet alleen voortkwamen uit het handelen van Israël, maar ook door het wanbestuur van de Palestijnse Autoriteit. Daarnaast liet het CDA weten tegenstander te zijn van het eenzijdig uitroepen van een Palestijnse staat indien dit niet door Israël zou worden ondersteund. De ChristenUnie had voornamelijk kritiek op het Palestijnse bestuur en de Arabische wereld door te stellen dat zij verantwoordelijk waren voor een deel van de uitzichtloosheid van de Palestijnen. Daarnaast vond de ChristenUnie dat Israël door de regering al genoeg was veroordeeld vanwege haar gebruikte geweld. De SGP stelde dat haar solidariteit en verbondenheid lag bij Israël. Daarom was zij het niet eens met de houding van de regering, die zij als eenzijdig pro-Palestijns kwalificeerde. Omdat Israël volgens de SGP in haar bestaan werd bedreigd, zag zij het Israëlische geweld als zelfbescherming. De VVD vond het ook eenzijdig van de regering dat zij alleen Israël had terechtgewezen. Zij nam het de Palestijnen kwalijk dat zij kinderen hadden ingezet bij geweldsuitbarstingen. Gezien bovenstaande standpunten kan worden geconcludeerd dat de bovenstaande partijen een pro-Israëlische houding tijdens dit conflict hadden ingenomen. Door hun gezamenlijke zetelaantal van 75, nam 50% van de Tweede Kamer een pro-Israëlische houding in.

Omdat het sociaal-liberale D66 als enige partij geen standpunt had ingenomen, kan worden geconcludeerd dat zij een neutrale houding had ingenomen. Door haar zetelaantal van 14 kan worden geconcludeerd dat 9,33% van de Tweede Kamer een neutrale houding innam.

Terwijl de PvdA aangaf zich aan te sluiten bij de kritische opstelling van de regering, vonden GroenLinks en de SP dat de regering daarbij niet ver genoeg was gegaan. GroenLinks en de SP wilde namelijk dat de regering meer druk op Israël moest uitoefenen door het nemen van allerlei maatregelen. Zij benadrukten dat er met name aan Palestijnse zijde slachtoffers waren gevallen. Al deze sociaal-democratische partijen benadrukten dat het Israëlische excessieve geweld moest worden veroordeeld. Door bovenstaande informatie kan daarom worden geconcludeerd dat de sociaal-democratische partijen een pro-Arabische houding hadden ingenomen. Door hun gezamenlijke zetelaantal van 61, nam 40,67% van de Tweede Kamer een pro-Arabische houding in.

Hoofdstuk 8

De Tweede Israëlisch-Libanese oorlog van 12 juli tot en met 14 augustus 2006

8.1. De Tweede Libanonoorlog

De Tweede Libanonoorlog begon op 12 juli 2006, toen Libanese Hezbollah militanten een Israëlische grenspost op Israëlisch grondgebied aanvielen (link 24). Hierbij werden twee Israëlische soldaten gevangengenomen en drie gedood. Daarnaast bestookte Hezbollah Israël met Katjoesja-raketten. Dit was 18 dagen na het begin van een operatie van het Israëlische leger in de Gazastrook om de raketaanvallen van Hamas aldaar op Israël te stoppen, en een door Hamas ontvoerde militair te bevrijden. Omdat Hezbollah deel uitmaakte van de Libanese regering en Libanon deze organisatie niet had ontwapend, hield Israël Libanon verantwoordelijk voor deze aanval die zij als “oorlogsdaad” bestempelde.

De tegenaanval van Israël werd “Operatie Juiste Beloning” genoemd (link 24). Vanaf 12 juli bombardeerde de Israëlische luchtmacht diverse doelen in Libanon. Verder viel de Israëlische landmacht Zuid-Libanon binnen en blokkeerde de marine de Libanese havens. Hierdoor werd de infrastructuur van Libanon zware schade toegebracht en raakte zij geïsoleerd. Tevergeefs vroeg de Libanese regering hulp aan de VS en de VN-Veiligheidsraad om de Israëlische militaire actie te staken. Omdat tijdens de zware Israëlische bombardementen ook burgerslachtoffers vielen, riep dit wereldwijde verontwaardiging op. Hezbollah bleef doorgaan met raketbeschietingen op Israëlische doelen, waarbij zelfs de Israëlische stad Haifa werd geraakt. Het Libanese leger stelde zich neutraal op en de Libanese regering verklaarde niet betrokken te zijn bij de anti-Israëlische activiteiten van Hezbollah.

Israël wilde aanvankelijk alleen een staakt-het-vuren onder voorwaarden, namelijk dat Hezbollah zich zou terugtrekken uit Zuid-Libanon, zich zou ontwapenen, de gegijzelde militairen zou vrijlaten en zou stoppen met raketaanvallen (link 24). Israël wilde verder dat er een internationale vredesmacht van de VN zich in Zuid-Libanon zou vestigen. Hezbollah wilde echter dat Israël zich eerst zou terugtrekken uit Libanon, waaronder ook een gedeelte van de door Israël bezette Golanhoogte.

Uiteindelijk legden beide partijen zich neer bij de resolutie van de VN-Veiligheidsraad, waarin ook de komst van 15.000 VN troepen ter ondersteuning van het Libanese leger werd geregeld, door een staakt-het-vuren te verkondigen die op 14 augustus 2006 inging (link 25).

8.2. De houding van de Nederlandse regering

Aan het begin van de Tweede Libanonoorlog bestond de Nederlandse regering uit het CDA en de VVD (link 26). Dit was het Kabinet-Balkenende III. De regering liet op 18 juli 2006 weten dat zij vond dat Israël in de gegeven omstandigheden recht had om militair op te treden, “mits dit optreden in overeenstemming is met internationaal recht met inbegrip van relevante

verdragen, proportioneel is en onschuldige burgers zoveel als mogelijk worden ontzien” (23.432, nr. 202, p.3).

Op 21 juli 2006 gaf de regering aan uitermate bezorgd te zijn over de crisis in het Midden-Oosten die zo snel mogelijk moest worden beëindigd (23.432, nr.205, p.9). Het ontstaan van de crisis werd door de regering bij Hezbollah gelegd, waarbij haar terroristische aanvallen werden veroordeeld. De regering eiste dat Hezbollah onmiddellijk de ontvoerde Israëlische militairen zou vrijlaten. Volgens de regering hield Hezbollah met zijn acties heel Libanon in gijzeling. De regering wilde dat het gezag van de Libanese regering zich zou herstellen. Gezien de omstandigheden, waarbij Israël ook werd bestookt met raketten door Hezbollah, had Israël volgens de regering recht op zelfverdediging. Daarbij diende zij wel de internationale verdragen en het internationaal recht te respecteren door excessief geweld te voorkomen door terughoudend op te treden. De regering gaf aan haar zorgen inzake de burgerslachtoffers en de verwoesting van civiele infrastructuur door het Israëlische optreden tot uitdrukking te hebben gebracht aan Israël.

Ondanks dat de regering voor een staakt-het-vuren pleitte, wilde zij niet dat dit “onvoorwaardelijk” moest gebeuren (23.432, nr.205, p.11). De regering vond het namelijk redelijk dat hier voorwaarden aan werden verbonden, zoals het staken van de vijandelijkheden van Hezbollah. De regering benadrukte dat het moeilijk was te beoordelen of de Israëlische aanpak zinvol of proportioneel was, waarbij zij wel vond dat deze op bepaalde punten als “disproportioneel” kon worden bestempeld (23.432, nr.205, p.12)

De regering stelde dat wie de mening was toegedaan dat Israël excessief had gereageerd zou moeten bedenken dat deze reactie in de context van de situatie van het Midden-Oosten moest worden gezien, in plaats van deze te beoordelen op grond van de maatstaven die golden in Den Haag (23.432, nr.205, p.12). De regering concludeerde dat dit niet het moment was om Israël te veroordelen. De regering pleitte voor een evenwichtige benadering, waarbij op beide partijen druk moest worden uitgeoefend om de vijandelijkheden te stoppen (23.432, nr.205, p.12-13).

8.3. De houding van de Tweede Kamer

Aan het begin van de Tweede Libanonoorlog zou het parlement zonder afsplitsingen bestaan uit het CDA met 44, de PvdA met 42, de VVD met 28, de SP met 9, de LPF met 8, GroenLinks met 8, D66 met 6, de ChristenUnie met 3 en de SGP met 2 zetels (link 27). De ChristenUnie was niet aanwezig tijdens het algemene overleg van de commissie voor Buitenlandse Zaken op 21 juli 2006, omdat zij al aan de voorzitter had aangegeven te hebben ingestemd met de lijn van de regering (23.432, nr.205, p.1).

Het CDA liet weten de vele slachtoffers van het geweld in het Midden-Oosten te betreuren en erg bezorgd te zijn over de geweldsescalatie dat volgens haar het gevolg was van de acties van Hezbollah en Hamas, die zij als “terroristische organisaties” bestempelde (23.432, nr.205, p.1). Het CDA stelde dat alle partijen burgerdoelen zoveel mogelijk zouden moeten ontzien. Volgens het CDA had Israël recht op zelfverdediging en zou Hezbollah ontwapend moeten worden zodat het geen staat binnen de staat Libanon kon vormen (23.432, nr.205, p.2). Verder diende Hezbollah de ontvoerde Israëlische militairen direct vrij te laten en zich niet meer te verschuilen achter de burgerbevolking. Omdat het CDA zich toch zorgen maakte over het

Israëlische geweld, stelde zij dat “Israël dient te beseffen dat op het moment dat de operatie geslaagd is, de patiënt niet overleden mag zijn”.

De PvdA liet weten dat het legitieme recht op zelfverdediging van Israël “nooit mag uitlopen op barbaarij” (23.432, nr.205, p.2). Zij benadrukte dat er woonwijken kapot werden geschoten en de Israëlische stafchef van het leger had gezegd dat Libanon twintig jaar in de tijd zou moeten worden teruggezet. Zij vond dat er sprake was van een humanitaire ramp. Volgens de PvdA kon Hezbollah militair niet worden vernietigd zonder dat er vele burgerslachtoffers zouden vallen (23.432, nr.205, p.3). Zij stelde namelijk dat Hezbollah strijders zich onder de burgerbevolking hadden gemengd. De PvdA benadrukte het leed van de Libanese burgerslachtoffers en vluchtelingen. Zij was ontevreden over de reactie van de internationale gemeenschap daarop, waaronder de Nederlandse, omdat zij geen krachtig tegenspel bood om Israël te laten stoppen met zijn militaire actie. Alleen een vredesproces waarbij druk op alle partijen zou worden gelegd was volgens de PvdA de oplossing. Zij vond dat de reactie van Israël op de provocatie van Hezbollah een overreactie was. De PvdA stelde dat er direct een staakt-het-vuren moest worden gesloten, ongeacht de voorwaarden die de strijdende partijen daaraan hadden verbonden. Ondanks dat de PvdA vond dat de Israëlische militairen moesten worden vrijgelaten, kon vrijlating als voorwaarde voor een staakt-het-vuren niet worden gehandhaafd door de humanitaire situatie. Zij was het daarom niet eens met de regering die wel de voorwaarden voor een staakt-het-vuren steunde. De regering moest zich volgens de PvdA inzetten voor een onmiddellijk onvoorwaardelijk staakt-het-vuren op grond van de humanitaire situatie. Ondanks dat de PvdA de handelswijze van Hezbollah afwees, diende ook het Israëlische ingrijpen te worden veroordeeld omdat Israël “disproportioneel geweld” gebruikte. De PvdA was het niet met de regering eens dat zij in Europees verband het Israëlische optreden niet had veroordeeld. De PvdA vond de benadering van de regering onevenwichtig en eenzijdig omdat zij alleen Hezbollah en niet Israël voor zijn buitenproportionele optreden had veroordeeld (23.432, nr.205, p.13). De PvdA benadrukte hierbij dat het volgens haar niet ging over de vraag wie voor of tegen Israël was en dat ook zij voor de veiligheid van Israël en haar grenzen stond.

De heer Van Baalen sprak voor zowel zijn partij, de VVD, en namens de LPF (23.432, nr.205, p.4). Omdat de heer Herben van de LPF niet in staat was het overleg bij te wonen en geen voorstander was van het debat, had hij de heer Van Baalen toestemming gegeven om ook namens de LPF te spreken. Van Baalen stelde dat hij het Israëlisch bestaansrecht en recht op zelfverdediging ten volle erkende. Hezbollah was volgens hem een werktuig van Syrië en Iran, die was begonnen met oorlogsmisdaden tegen de eigen bevolking en Israël. Laatstgenoemde had Hezbollah namelijk vanuit woonwijken in Zuid-Libanon beschoten en zij had Israëlische militairen ontvoerd. Hezbollah betitelde hij als een internationale terreurorganisatie die zich schuldig maakte aan terreur. Hij steunde Israël en onderschreef de EU-verklaring dat Hezbollah de beschietingen moest beëindigen en de gijzelaars vrij moest laten alvorens tot een staakt-het-vuren te komen. Verder suggereerde hij dat partijen die hadden gepleit voor een zogenaamd evenwichtig beleid, waarbij Israël en terreurgroepen op één lijn werden geplaatst, in feite partij hadden gekozen voor de terreurgroepen (23.432, nr.205, p.5). Daarom benadrukte hij dat zowel de VVD als de LPF partij voor Israël hadden gekozen. Van Baalen was het met de regering eens dat zij Israël niet had veroordeeld (23.432, nr.205, p.14).

De SP vond dat de regering moest oproepen tot een onmiddellijk staakt-het-vuren (23.432, nr.205, p.5). Omdat de regering dit niet deed en in plaats daarvan onduidelijke of slappe standpunten had ingenomen, was zij het niet eens met het regeringsbeleid. De SP stelde dat er geen voorwaarden aan het staakt-het-vuren, zoals de vrijlating van de militairen door Hezbollah, moesten worden gesteld (23.432, nr.205, p.14). Volgens de SP was Libanon niet bij machte iets tegen Hezbollah te ondernemen en moest Israël daarom stoppen met zijn aanvallen op Libanon. Het feit dat de regering de aanvallen van Israël goedkeurde, gaf volgens de SP aan dat zij de Libanezen aan haar lot overlieten. Omdat de regering volgens de SP het vallen van burgerslachtoffers legitimeerde met Israëlische argumenten, nam zij daar afstand van (23.432, nr.205, p.14-15). Zij vond dat elk geweld tegen burgerdoelen, ongeacht van welke zijde, diende te worden veroordeeld (23.432, nr.205, p.5). Omdat burgers volgens de SP door Israël niet werden ontzien en de Israëlische reactie op aanvallen vanuit Libanon buitenproportioneel waren, had de regering Israël hiervoor moeten veroordelen. De SP vond het onterecht dat Israël de ontvoering van de militairen door Hezbollah als een Libanese oorlogsdaad zag, omdat Hezbollah slechts een minderheid in Libanon vertegenwoordigde (23.432, nr.205, p.6). Israël diende onder internationale druk, met medewerking van Nederland, te worden gezet om te stoppen met zijn militaire acties.

GroenLinks betreurde alle oorlogsslachtoffers en wilde dat alles zou moeten worden gedaan om de oorlog te stoppen (23.432, nr.205, p.6). GroenLinks vond het Israëlische staatsgeweld ten behoeve van zijn zelfverdediging “geen vrijbrief voor het zaaien van dood en verderf”. Omdat Israël civiele doelen aanviel, beschouwde GroenLinks dit als oorlog tegen de Libanese bevolking in plaats van tegen Hezbollah. GroenLinks wilde een onmiddellijk en onvoorwaardelijk staakt-het-vuren (23.432, nr.205, p.7). Volgens GroenLinks had de regering terecht het geweld en provocatie van Hezbollah veroordeeld, maar Israël ten onrechte niet veroordeeld. Omdat het Israëlische leger volgens GroenLinks het internationale recht had geschonden, door de burgerdoelen zoals woonwijken te bestoken, diende de regering ook Israël te veroordelen. GroenLinks nam afstand van de regering omdat zij geen evenwichtige benadering zou hebben (23.432, nr. 205, p.15). Zij vond het een dieptepunt dat de regering Israël niet had veroordeeld voor zijn militaire acties, die zij beschouwde als grootschalig geweld tegen de Libanese bevolking. GroenLinks wilde een onmiddellijk staakt-het-vuren zonder voorwaarden.

Ondanks dat Israël volgens D66 het recht had actie te ondernemen naar aanleiding van de Hezbollah aanvallen, diende deze acties proportioneel te zijn en te gebeuren met zelfbeheersing (23.432, nr.205, p.7). Omdat het Israëlische ingrijpen volgens D66 niet aan deze voorwaarden voldeed, had Israël volgens D66 de legitimiteit verloren om het conflict op te lossen. Volgens D66 was de regering “niet evenwichtig in de veroordeling en positionering in het conflict”. D66 pleitte voor een onmiddellijk staakt-het-vuren en wilde niet dat er hieraan voorwaarden zouden worden verbonden (23.432, nr.205, p.8 en 15). D66 vond dat de regering een onevenwichtige benadering had omdat het Israël steunde (23.432, p.205, p.16). De regering had volgens D66 partij voor Israël gekozen omdat zij niet voor een staakt-het-vuren zonder voorwaarden had gepleit (23 432, nr.205, p.17).

De SGP stelde dat Israël recht had op zelfverdediging door te reageren op de acties van Hezbollah voorafgaande aan de oorlog (23.432, nr.205, p.8). De EU had weliswaar het recht op zelfverdediging erkend, maar Israël ook opgeroepen tot proportionaliteit en

terughoudendheid. Ondanks dat de SGP deze oproep terecht vond, benadrukte zij dat het te gemakkelijk was "om vanuit de Haagse situatie een oordeel te geven over wat proportioneel optreden is". De SGP stelde dat Israël zowel met de gebeurtenissen zelf als met de daarmee verbonden bedreiging voor de nabije toekomst rekening moest houden. Derhalve vond de SGP dat Israël niet disproportioneel optrad in dit conflict. Ondanks dat de SGP vond dat er alles moest worden gedaan om burgerslachtoffers te voorkomen, benadrukte zij dat Hezbollah met de stationering van zijn raketinstallaties in woonwijken de burgerbevolking als menselijk schild gebruikte. Hierdoor konden burgerslachtoffers moeilijk worden voorkomen. Om tot een staakt-het-vuren te komen diende Hezbollah aan een aantal voorwaarden te voldoen, zoals het stoppen met zijn raketbeschietingen op Israëlische burgers, zich te ontwapenen en de gijzelaars vrij te laten (23.432, nr.205, p.9 en 16). De SGP was het eens met de koers van de Nederlandse regering, die zij als "helder en evenwichtig" aanmerkte (23.432, nr.205, p.9 en 16). Zij was deze mening toegedaan omdat Israël zo niet op één lijn werd gesteld met het terroristische Hezbollah (23.432, nr.205, p.16). Zodoende had de regering volgens de SGP erkend dat Hezbollah verantwoordelijk was voor het uitbreken van het conflict.

8.4. Samenvatting

De regering liet aan het begin van de Tweede Libanonoorlog weten dat Israël recht had om militair op te treden in verband met haar recht op zelfverdediging tegen Hezbollah. De regering hield Hezbollah verantwoordelijk voor het ontstaan van de crisis en veroordeelde zijn terroristische aanvallen. De regering wilde Israël niet veroordelen om zijn militaire reactie, maar riep dit land wel op tot terughoudendheid in het gebruik van geweld. Ondanks dat de regering beide partijen onder druk wilde zetten om de vijandelijkheden te stoppen, wilde zij geen onvoorwaardelijk staakt-het-vuren. Zij vond namelijk dat Israël hier voorwaarden aan mocht stellen. Hieruit kan worden geconcludeerd dat de regering een pro-Israëlische houding had ingenomen.

De regeringsverklaring werd ondersteund door alle christen-democratische partijen, de conservatief-liberale VVD en de populistische LPF, die de standpunten van de regering herhaalden. Omdat bovenstaande partijen gezamenlijk 85 zetels hadden, nam 56,67% van de Tweede Kamer een pro-Israëlische houding in.

Alle sociaal-democratische partijen en de sociaal-liberale D66 waren het niet eens met de regering. Zij vonden namelijk dat de regering zich krachtig moest inzetten om Israël te laten stoppen met zijn militaire actie, die zij als disproportioneel geweld beoordeelden. Daarom vonden zij dat de regering Israël hiervoor moest veroordelen. Zij vonden het eenzijdig dat de regering niet het Israëlische geweld had veroordeeld. Zij pleitten voor een direct staakt-het-vuren zonder voorwaarden daaraan te verbinden. Daarom namen zij een pro-Arabische houding in. Omdat zij gezamenlijk 65 zetels hadden, nam 43,33% van de Tweede Kamer een pro-Arabische houding in.

Conclusie

Zoals in de Inleiding staat weergegeven, luidt de onderzoeksvraag van deze scriptie: *Wat waren de houdingen van de Nederlandse regeringen en Tweede Kamer ten opzichte van deze acht Israëlisch-Arabische conflicten?* Aan de hand van diverse literatuur zijn deze acht geselecteerde conflicten en het Israëlische –en Arabische perspectief daarop beschreven. De reacties van de Nederlandse regeringen en de politieke partijen in de Tweede Kamer op deze conflicten zijn weergegeven aan de hand van de relevante openbare stukken, die zijn terug te vinden op de websites van de Staten-Generaal en de overheid. De houdingen van bovenstaande partijen zijn vergeleken met de Israëlische –en Arabische perspectieven op deze conflicten, waarna kon worden geconcludeerd of deze partijen per conflict een pro-Israëlische, neutrale of pro-Arabische houding hadden ingenomen. Aan de hand van deze onderzoeksresultaten zullen de hypothesen worden beantwoord.

Omdat de regering vaker een pro-Israëlische dan een pro-Arabische of neutrale houding heeft ingenomen, kan worden geconcludeerd dat de regering over het algemeen op de hand van Israël was gedurende deze conflicten. Alleen aan het begin van de Libanonoorlog van 1982 en de Tweede Intifada nam de regering een pro-Arabische houding in. De regering had tijdens de Onafhankelijkheidsoorlog van 1948 en aan het begin van de Eerste Intifada een neutrale houding ingenomen. Ondanks dat de regering vier keer een pro-Israëlische houding heeft ingenomen, kan dus worden geconcludeerd dat zij niet altijd onvoorwaardelijk partij voor Israël heeft gekozen. Daardoor wordt de eerste hypothese, dat alle Nederlandse regeringen altijd een pro-Israëlische houding hebben ingenomen ten opzichte van de acht Israëlisch-Arabische conflicten, niet door deze onderzoeksresultaten ondersteund.

Het CDA en haar voorlopers hebben vijf keer een pro-Israëlische houding ingenomen. Alleen aan het begin van de Libanonoorlog van 1982 nam het CDA een pro-Arabische houding in. Tijdens de Israëlische Onafhankelijkheidsoorlog en aan het begin van de Eerste Intifada hadden het CDA en haar voorlopers een neutrale houding ingenomen. Hierdoor wordt de tweede hypothese, dat het CDA en haar voorlopers altijd een pro-Israëlische houding hebben ingenomen ten aanzien van de acht Israëlisch-Arabische conflicten, niet door deze onderzoeksresultaten ondersteund.

Ondanks dat de VVD van de grote drie partijen het meest een pro-Israëlische houding heeft ingenomen, namelijk zes keer, was ook zij niet altijd pro-Israëlisch. De VVD had aan het begin van de Libanonoorlog van 1982 een pro-Arabische houding en tijdens de Israëlische Onafhankelijkheidsoorlog een neutrale houding ingenomen. Hierdoor wordt de derde hypothese, dat de VVD altijd een pro-Israëlische houding zou hebben ingenomen ten opzichte van de acht Israëlisch-Arabische conflicten, niet door deze onderzoeksresultaten ondersteund.

Het sociaal-liberale D66 heeft slechts éénmaal, tijdens de Jom Kippoeroorlog, een pro-Israëlische houding ingenomen. Daar tegenover heeft zij drie maal een pro-Arabische en één maal een neutrale houding ingenomen. Hierdoor kan worden geconcludeerd dat het Israël beleid van de conservatief-liberale VVD en het sociaal-liberale D66 ver uit elkaar lag. Alleen aan het begin van de Libanonoorlog van 1982 namen de VVD en D66 samen een pro-Arabische houding in. Hierdoor wordt de vierde hypothese, dat de VVD vaker een pro-Israëlische houding heeft ingenomen dan D66 ten aanzien van de acht Israëlisch-Arabische conflicten, door deze onderzoeksresultaten ondersteund.

De kleine christelijk-democratische partijen hebben daarentegen nooit een pro-Arabische houding ingenomen. Deze partijen hebben vanaf het Suez conflict, behalve de GPV tijdens de Eerste Intifada, altijd een pro-Israëliësche houding ingenomen. Alleen tijdens de Israëliësche Onafhankelijkheidsoorlog namen al deze partijen een neutrale houding in. Ondanks dat deze partijen in dit onderzoek vaker een pro-Israëliësche houding dan andere partijen hebben ingenomen, wordt de vijfde hypothese dat zij altijd een pro-Israëliësche houding zouden hebben ingenomen niet door deze onderzoeksresultaten ondersteund.

Bij de sociaal-democraten is echter vooral bij de PvdA een trendbreuk te zien. Waar de PvdA achtereenvolgens tijdens de Suez, Zesdaagse en Jom Kippoeroorlog een pro-Israëliësche houding had ingenomen, nam zij vanaf de eerste Libanonoorlog tot en met de Tweede Libanonoorlog een pro-Arabische houding in. Daarom wordt de zesde hypothese, dat de PvdA op een gegeven moment zijn houding heeft gewijzigd van pro-Israëliësch naar pro-Arabisch, ondersteund door deze onderzoeksresultaten. De ontzuiling van Nederland kan daarbij een rol hebben gespeeld, maar daar is aanvullend onderzoek voor nodig.

Alle sociaal-democratische partijen ter linkerkant van de PvdA hebben ten opzichte van de overige partijen het meest een pro-Arabische houding ingenomen. De PSP is de enige partij ter linkerkant van de PvdA die in dit onderzoek, namelijk één keer tijdens de Zesdaagse oorlog, een pro-Israëliësche houding innam. Vanaf de Libanonoorlog van 1982 tot en met het laatste conflict hadden deze partijen allemaal een pro-Arabische houding ingenomen. De CPN heeft drie keer een neutrale houding ingenomen. De PPR nam alleen tijdens de Jom Kippoeroorlog een neutrale houding in. De zevende hypothese, dat de partijen ter linkerkant van de PvdA binnen de sociaal-democratische partijfamilie altijd een pro-Arabische houding ten aanzien van de acht Israëliësch-Arabische conflicten hebben ingenomen, wordt dus niet door deze onderzoeksresultaten ondersteund.

De populistische Boerenpartij heeft één keer een neutrale en één keer een pro-Israëliësche houding ingenomen. De LPF nam één keer een pro-Israëliësche houding in.

Op de volgende pagina staan de bovenstaande bevindingen in een tabel vervat.

Tabel: Overzicht Conclusie	<u>Pro-Israëlisch</u>	<u>Neutraal</u>	<u>Pro-Arabisch/Palestijns</u>
<u>Oorlogen</u>			
1. Onafhankelijkheidsoorlog		- Regering - Alle partijen	
2. Suez-oorlog	- Regering - Alle christen-democratische partijen - De liberale VVD - PvdA Percentage: 95,33%		- CPN Percentage: 4,67%
3. Zesdaagse oorlog	- Regering - Alle christen-democratische partijen - Alle liberale partijen - PvdA, PSP Percentage: 92%	- CPN - Boerenpartij Percentage: 8%	
4. Jom Kippoeroorlog	- Regering - Alle christen-democratische partijen - Alle liberale partijen - PvdA, DS'70 - Boerenpartij Percentage: 89,33%	- CPN - PPR Percent.: 9,33%	- PSP Percentage: 1,34%
5. Libanon oorlog 1982	- SGP, RPF, GPV Percentage: 4%		- Regering - CDA - Alle liberale partijen - Alle sociaal-democratische partijen Percentage: 96%
6. Eerste Intifada	- SGP, RPF - VVD Percentage: 20,67%	Regering - CDA, GPV Percent.:36,66%	- D66 - Alle sociaal-democratische partijen Percentage: 42,67%
7. Tweede Intifada	- Alle christen-democratische partijen - VVD Percentage: 50%	- D66 Percent.: 9,33%	- Regering - Alle sociaal-democratische partijen Percentage: 40,67%
8. Libanon oorlog 2006	Regering -Alle christen-democratische partijen - VVD - LPF Percentage: 56,67%		- D66 - Alle sociaal-democratische partijen Percentage: 43,33%

Summary

The research question of this essay is: *What was the attitude of the Dutch government and the Second Chamber towards eight Israeli-Arab conflicts?* These conflicts were Israel's War of Independence from 15 May 1948 to 24 February 1949, the Suez Crisis from 29 October to 16 March 1957, the Six-Day War of June 1967, the Yom Kippur War of October 1973, the Israeli-Lebanese conflict from 6 June 1982 to 17 May 1983, the First Intifada from 9 December 1987 to 13 September 1993, the Second Intifada from 28 September 2000 to August 2005 and the Second Lebanon War from 12 July to 14 August 2006.

The attitude and reactions from the Dutch government and political parties in the Second Chamber towards these conflicts are analyzed. More specifically, both the Israeli and Arab perspectives are taken into account. Based on this, conclusions can be drawn if these parties had taken in each conflict a pro-Israel, neutral or pro-Arabic attitude. After these research results, the hypotheses can be answered.

In this research the political parties in the Dutch Second Chamber are divided into three important party families, which embody the political continuity in the Dutch politics. These party families, to which almost all political parties in the research can be divided in, are the Christian Democratic, the Social Democratic and the Liberal party families. The three most important political parties in the Netherlands in this research are called the 'Big Three', and are each the largest parties of their party families. These parties are the Christian Democratic Party (CDA), which is a fusion of the KVP, ARP and CHU, the Labour Party (PvdA) and the People's Party for Freedom and Democracy (VVD).

The political parties that belong to the Christian Democratic party family besides the CDA and his predecessors KVP, ARP and CHU, were and are the SGP, GPV, ChristenUnie, KNP and the RKPN. The political parties that belong to the Social Democratic party family, besides the PvdA, were and are the CPN, DS'70, SP, PSP, PPR, EVP and GroenLinks. The party that belongs to the Liberal party family besides the conservative-liberal VVD is the social-liberal D66. The other parties in this research that didn't belong to the three party families were the BP and LPF; they are classified as the Populist parties in this research.

According to the research results the Dutch governments had taken more often a pro-Israeli, namely in four conflicts, than a pro-Arab, in two conflicts, or neutral, in two conflicts, attitude. There can be concluded that the Dutch government was in most conflicts in favor of Israel, but not in all conflicts. Therefore the first hypothesis, that the Dutch governments always had taken a pro-Israel attitude regarding all the eight conflicts, is not supported by these research results.

The Christian Democratic Party CDA and its predecessors had taken five times a pro-Israeli, two times a neutral and one time a pro-Arab attitude. Therefore the second hypothesis, that the CDA and its three predecessors ARP, CHU and KVP, always had taken a pro-Israel attitude towards all the eight conflicts, is not supported by the research results. Despite the fact that the conservative-liberal VVD had taken most times, in comparison with the two other big parties CDA and PvdA, a pro-Israel attitude, she had not always taken a pro-Israel attitude towards the conflicts. Of the eight conflicts she had taken one time a neutral and one time a pro-Arab attitude. Therefore the third hypothesis, that the VVD always had taken a pro-Israeli attitude towards all the conflicts, is not supported by the research results. The social-liberal D66 only took once, during the Yom Kippur War, a pro-Israel attitude. This party had taken three times a pro-Arab and one time a neutral attitude towards the conflicts. Therefore there

can be concluded that the attitude of the conservative-liberal VVD and the social-liberal D66 regarding the conflicts differ a lot. Only during the Lebanon War of 1982 the VVD and D66 together took a pro-Arab attitude. Therefore the fourth hypothesis, that the VVD had taken more times a pro-Israel attitude than D66 towards the eight conflicts, is supported by the research results. The little Christian Democratic parties had never taken a pro-Arab attitude. Only during the Israeli War of Independence, and the GPV during the First Intifada, these parties had taken a neutral attitude. Despite the fact that these parties had taken more times a pro-Israel attitude towards the conflicts than the other parties, the fifth hypothesis; that these parties always had taken a pro-Israel attitude, is not supported by the research results.

Within the Social Democrat parties it is most obvious that the PvdA has changed its attitudes towards Israel during the conflicts. While the PvdA took a pro-Israel attitude in three successive conflicts; the Suez, Sixth-Day and the Yom Kippur War, she took a pro-Arab attitude from the First Lebanon War to the Second Lebanon War. Therefore the sixth hypothesis, that the PvdA had changed on a current moment its attitude from pro-Israel to pro-Arabic, is supported by the results of the research.

All the Social Democratic parties on the left side of the PvdA had taken the most pro-Arabic attitudes towards the eight conflicts, in comparison to the other political parties in the Second Chamber. Of all the parties on the left side of the PvdA only the PSP had once, during the Six-Day War, taken a pro-Israel attitude. From the First Lebanon War to the Second Lebanon War, these parties had all taken a pro-Arabic attitude towards these conflicts. The CPN had taken a neutral attitude three times and the PPR only took a neutral attitude during the Yom Kippur War. The seventh hypothesis, that the parties on the left side of the PvdA within the Social Democratic party family had always taken a pro-Arab attitude towards the eight conflicts, is not supported by these research results. The Populist BP had taken a neutral attitude one time and a pro-Israel attitude another time. The LPF however, merely took a pro-Israel attitude once.

Literatuurlijst

Boeken

Andeweg, Rudy B. en Galen A. Irwin (2005) *Governance and Politics of the Netherlands*. Basingstoke: MacMillan

Beus, de J., J. van Doorn en P. de Rooy (1996) *De ideologische driehoek, Nederlandse politiek in historisch perspectief*. Amsterdam Meppel: Boom

Edmunds, J. (2000) *The Left and Israel, Party-Policy Change and Internal Democracy*. Hampshire: MacMillan Press LTD

Fennema, M. (2010) *Geert Wilders Tovernaarsleerling*. Amsterdam: Uitgeverij Bert Bakker

Fraser, T.G. (2004) *The Arab-Israeli Conflict*. New York: Palgrave Macmillan

Kortenoeven, W. (2005) *De kern van de zaak, Feiten en Achtergronden van het Arabisch-Israelisch Conflict*. Soesterberg: Uitgeverij Aspect bv

Laqueur, W. en B. Rubin (1984) *The Israel-Arab Reader, A Documentary History of the Middle East Conflict*. New York: Penguin Books

Lijphart, A. (1990) *Verzuiling, pacificatie en kentering in de Nederlandse politiek*. Haarlem: Becht

Love, K. (1969) *Suez, The Twice-Fought War*. London: Longman Group Limited

Milton-Edwards, B. and P. Hinchcliffe (2004) *Conflicts in the Middle East since 1945*. London and New York: Routledge Taylor & Francis Group

Muasher, M. (2008) *The Arab Center, The Promise of Moderation*. New Haven & London: Yale University Press

Smith, D. (2006) *The State of the Middle East, An atlas of conflict and resolution*. Los Angeles: University of California Press

Soetendorp, B. (2007) *The Dynamics of Israeli-Palestinian Relations*. New York: Palgrave Macmillan

Thomas, B. (1999) *How Israel Was Won, A Concise History of the Arab-Israeli Conflict*. Boston: Lexington Books

Young, J.W. en J. Kent (2004) *International Relations since 1945*. New York: Oxford University Press Inc.

Tweede Kamer documenten

Aanhangsel tot het verslag van de handelingen der Tweede Kamer 21 mei 1948, p.190

Brief Minister van Buitenlandse Zaken 20 oktober 1948, 1000, III, p. 8-10

Brief Minister van Buitenlandse Zaken 9 december 1948, 1000, III, p. 11-12

Brief M. Van der Stoep aan het parlement, 9 oktober 1973, nr. 12600, nr. 8, p1-2

Brief Minister van Buitenlandse Zaken 17 juni 1982, 17.100, nr. 101, 1-3

Brief van de Minister van Buitenlandse Zaken, 20.200, hoofdstuk V, nr. 78, p. 1-2

Brief minister van Buitenlandse Zaken, 20 oktober 2000, nr. 23432, nr. 31, p.1-4

Brief van de minister van Buitelandse Zaken, vergaderjaar 2000-2001, 26.301, nr. 32, p. 1-8

Brief van de minister van Buitenlandse Zaken, Tweede Kamer, vergaderjaar 2005-2006, 23.432, nr. 202, p.1-5

Brief van de Minister van Buitelandse Zaken, 1400 III, p. 34-35

Handelingen 1948/49, 41, p. 1091-1127

Handelingen 1948/49, 44, p. 1175-1194

Handelingen 1949/50, 1400 III, p. 7-16

Handelingen 1949/50, 24, p. 619-645

Handelingen 1949/50, 25, p. 647-666

Handelingen 1966/67, 13, p.329-344

Handelingen 1956/57, 9, p.215-244

Handelingen 1956/57, 23, p.345-378

Handelingen 1956/57, 8, p.171-214

Handelingen 1956/57, 21, p.281-326

Handelingen 1956/57, 22, p.327-344

Handelingen 1966/67, 13, p.329-344

Handelingen 1973/74, 4, p.75-126

Handelingen 18 juni 1982, 83, p.3785-3826

Handelingen 14 oktober 1982, p.267-322

Tweede Kamer, zitting 1982-1983, 17600, hoofdstuk V, nr 7, 1-8

Tweede Kamer, Vergaderjaar 2000-2001, 17^e Vergadering, p. 1197-1230 en 1232-1254

Tweede Kamer, Vaste Commissie voor Buitelandse Zaken, Vergaderjaar 2000-2001, 26.301, nr. 34, p. 1-11

Tweede Kamer, Vaste commissie voor Buitelandse Zaken, Tweede Kamer, vergaderjaar 2005-2006, 23.432, nr. 205, p. 1-18

Verslag van een mondeling overleg, 20.200, hoofdstuk V, nr. 90, p.1-10

Websites

Link 1:

<http://www.volkskrant.nl/vk/nl/2668/Buitenland/archief/article/detail/309144/2009/01/12/De-vrienden-van-Israel.dhtml>, laatst bekeken op 10 september 2013

Link 2: http://www.ioop.nl/opinies/detail/artikel/4405_waarom_altijd_israel/, laatst bekeken op 10 september 2013

Link 3: http://www.parlement.com/id/vh8lnhronvwu/verkiezingen_1972, laatst bekeken op 14 juni 2013

Link 4: http://www.parlement.com/id/vh8lnhrouwy0/democraten_1966_d66, laatst bekeken op 27 mei 2013

Link 5: <http://www.zionism-israel.com/blog/archives/00000563.html>, laatst bekeken op 5 mei 2012

Link 6: http://www.parlement.com/id/vh8lnhronvwj/kabinet_drees_i_1948_1951, laatst bekeken op 14 juni 2013

Link 7: http://www.parlement.com/id/vh8lnhronvwo/verkiezingen_1948, laatst bekeken op 14 juni 2013

Link 8: http://www.parlement.com/id/vh8lnhronvwg/kabinet_drees_iv_1956_1958, laatst bekeken op 14 juni 2013

Link 9: http://www.parlement.com/id/vh8lnhronvwq/verkiezingen_1956, laatst bekeken op 14 juni 2013

Link 10: http://cojs.org/cojswiki/Israel_after_1967, laatst bekeken op 14 juni 2013

Link 11: http://www.parlement.com/id/vh8lnhronvw1/kabinet_de_jong_1967_1971, laatst bekeken op 14 juni 2013

Link 12: http://www.parlement.com/id/vh8lnhronvw2/verkiezingen_1967, laatst bekeken op 14 juni 2013

Link 13: http://www.parlement.com/id/vh8lnhronvw9/kabinet_den_uyl_1973_1977, laatst bekeken op 14 juni 2013

Link 14: http://www.parlement.com/id/vh8lnhronvwu/verkiezingen_1972, laatst bekeken op 14 juni 2013

Link 15: http://www.parlement.com/id/vh8lnhronvw6/kabinet_van_agt_iii_1982, laatst bekeken op 14 juni 2013

Link 16: http://www.parlement.com/id/vh8lnhronvww/verkiezingen_1981, laatst bekeken op 14 juni 2013

Link 17:
<http://web.archive.org/web/20071012185900/http://domino.un.org/UNISPAL.NSF/d744b47860e5c97e85256c40005d01d6/7d35e1f729df491c85256ee700686136!OpenDocument>, laatst bekeken op 25 maart 2013

Link 18: http://en.wikisource.org/wiki/United_Nations_Security_Council_Resolution_338, laatst bekeken op 25 maart 2013

Link 19: http://www.parlement.com/id/vh8lnhronvw4/kabinet_lubbers_ii_1986_1989, laatst bekeken op 14 juni 2013

Link 20: http://www.parlement.com/id/vh8lnhronvwy/verkiezingen_1986, laatst bekeken op 14 juni 2013

Link 21: <http://nos.nl/artikel/182327-10-jaar-vredesbesprekingen-middenoosten.html>, laatst bekeken op 25 maart 2013

Link 22: http://www.parlement.com/id/vh8lnhronvx4/kabinet_kok_ii_1998_2002, laatst bekeken op 14 juni 2013

Link 23: http://www.parlement.com/id/vh8lnhronvx1/verkiezingen_1998, laatst bekeken op 14 juni 2013

Link 24: http://nl.wikipedia.org/wiki/Isra%C3%ABlisch-Libanese_Oorlog, laatst bekeken op 25 maart 2013

Link 25: <http://www.cidi.nl/Nieuwsberichten-2006/Libanon-resolutieunaniem-aanvaard.html?searching=>, laatst bekeken op 25 maart 2013

Link 26: http://www.parlement.com/id/vhnnmt7m2000/kabinet_balkenende_iii_2006_2007, laatst bekeken op 14 juni 2013

Link 27: http://www.parlement.com/id/vhnnmt7j3lxt/tweede_kamerverkiezingen_2003, laatst bekeken op 14 juni 2013

Krantenartikelen

Krantenartikel 1: Janssens, M. (2012, 9 juni). Rosenthal: Nederland zal pro-Israël blijven. *Nederlands Dagblad Volkskrant*

Krantenartikel 2: Modderkolk, H. (2012, 18 januari). In Nederland kan 'rechts' nu weer zorgeloos vóór Israël zijn. *NRC Handelsblad*

Krantenartikel 3: Botje, H.E. (2013, 24 augustus). 'De VVD zit in de greep van de pro-Israël lobby'; Oud-ambassadeur Koos van Dam. *Vrij Nederland*, p. 36.

Krantenartikel 4: Groot, de K. (2013, 5 februari). SGP en ChristenUnie richten parlementaire pro-Israëlclub op. *Reformatorisch Dagblad*, p.1.

Krantenartikel 5: Laan, van der C. (2010, 11 juni). 'Christelijke partijen naar de marge'; PVV-standpunten over islam en Israël aantrekkelijk voor christelijke kiezers. *Trouw*, p.1.